

קובץ מפרשים הלכות שבת

שנים מקרא ואחד תרגום

סימן רפ"ה

גמרא ברכות ורא"ש שם ונושאי כליו
מרדכי, תרומת הדשן, רדב"ז
חיי אדם, שו"ע הרב, קיצור שלחן ערוך, ערוך השלחן, שש"כ
תשובות אגרות משה שבט הלוי תשובות והנהגות ועוד

מראה מקומות וסיכומים

ירושלים עיר הקודש תובב"א

THE SECOND SEDER KOLLEL

Rabbi Shraga Kallus שליט"א
Rabbi Yitzchok Boehm שליט"א

הוצאות הדפסת החוברת

נתרמו ע"י

הרוצה בעילום שמו

יה"ר שיזכו לקנות הלכות שבת בכל הקנינים

ולברכה והצלחה בכל הענינים

ויזכו לבשו"ט ולבריות גופא ונהורא מעליא

זרעא חיא וקימא

זרעא די לא יפסוק ודי לא יבטול מפתגמי אורייתא

תוכן עניינים

4	גמרא ברכות דף ח. - : ורש"י ותוס'	עמוד
4	רא"ש שם סימן ח'	עמוד
4	מרדכי ברכות סימן י"ח וי"ט	עמוד
5	דברי חמודות ומעדני יו"ט על הרא"ש שם	עמוד
5	שו"ת תרומת הדשן סימן כ"ג טעמי המצוה וקריאת יו"ט	עמוד
6	שו"ת תרומת הדשן סימן כ"ג טעמי המצוה וקריאת יו"ט	עמוד
6	אליה רבא על הלבוש סימן רפ"ה ס"ק ג' שכר המצוה	עמוד
6	חסד לאלפים (מבעל פלא יועץ) שכר המצוה	עמוד
6	רב שך והגר"מ שטרנבוך סימן כ"ג שכר וחומר המצוה	עמוד
7	שו"ת הרדב"ז סימן תתס"ז חולה סומא לצאת בשמיעה ומי שאינו יכול	עמוד
8	חיי אדם כלל ז' סימן ט'	עמוד
8	שו"ע הרב סימן רפ"ה	עמוד
11	קיצור שו"ע סימן ע"ב סעיף י"א	עמוד
11	ערוך השלחן סימן רפ"ה	עמוד
13	שמירת שבת כהלכתה סימן מ"ב אות נ"ז – ס'	עמוד
16	שו"ת אגרות משה או"ח ה' סי' י"ז	עמוד
17	שו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן ל"ג אות א'	עמוד
17	חלק ח' סימן מ"ו	עמוד
17	חלק י' סימן ע"ח	עמוד
17	חלק ז' סימן ק"ח אות א'	עמוד
18	שו"ת תשובות והנהגות חלק א' סי' רס"א	עמוד
19	חלק א' סי' תקמ"ד	עמוד
20	חלק ב' סי' ר"ד	עמוד
21	חלק ג' סי' צ"ח – צ"ט	עמוד
23	חלק ד' סי' ע"ג	עמוד
24	חלק ו' סי' ע"ח	עמוד
25	חלק ז' סי' ל"ז (אות ל"ו-ל"ח)	עמוד
26	מראה מקומות וסיכומים סי' רפ"ה שנים מקרא וא' תרגום	עמוד

גמרא ברכות דף ח. ורש"י ותוס'

אמר רב הונא בר יהודה^{טז} אמר רבי אמי "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום

ואפילו

האז תירוצא^[1]: **שנים** מקרא
ואחד תרגום. יש מפרשים והוא
הדין^[2] ללועזות בלע"ז שלהן הוי כמו
תרגום

כשקורין צספר תורה: ישרים
פרשיותיו. של כל שנת ושנת:

ה:

מאימתי פרק ראשון ברכות

תרגום שמואל לפרעמים. כי כמו שהתרגום מפרש לע"ה כ' ה'ס
מזינים מחור' העל"ו. ולא נהירא שהרי התרגום מפרש כמה שאין
ללמוד מן העברי כדאשכחן ^(ז) בכמה דוכתי דלמר רב יוסף (מגילה ד' ג.)
אלמלא תרגומא דהא קרא לא ידענא מנאי קאמר ע"כ אין לומר בשום
לשון פעם שלישית כי דאן לשון תרגום:

ואפילו עטרות ודיצון וכו' פי' רש"י אפי' עטרות ודיצון שאין צו תרגום שניצח לקרותו שלשה פעמים בעצרי. וקשה אמאי נקט עטרות ודיצון שיש לו מ"מ תרגום ירושלמי. היה לו לומר ראשון ושני וכו' או פסוקא אחרתא שאין צו תרגום כלל. ויש לומר משום הכי נקט עטרות ודיצון אע"י שאין צו תרגום ידוע אלף תרגום ירושלמי וזרצח לקרות ג' פעמים בעצרי מ"מ יותר טוב לקרות פעם שלשית תרגום: **כאילו** מותנה תשיעי ויחצירי: ה"פ אם ^ל נטוול להתענות עם ים ^ג. והקשה רבתי שמואל ז"ר אהרן מניב"ל מאי קשיא ליה והא

ואפי' עשרות ודיבון. שאין זו מרגוש: מועלה עליו הכתוב בו, והכי קאמר קרא הכינו עמכם במשעם לחדש לעני המחרת והכי הוא צעני כעני היס: אֲקַדְמוּמִיּוֹהוּ. לסדר כל הפרשיות בשבת אחת או בשתי שבתות: עד שישיחשו את הורדיו. כדי שאל כל הסד ולא אמר כן אלא צנעו הוציל ופולחן כולו לחמך ^(ט).

מחמת אונסו. שחלה או שנטרד בדומה
מוזננת הוהרו צו לכדו: שברי לוחות
מונחות בארון. דלמכיו (דמיס י) אשר
שברת ושמתם צארון אף השברים
תשים צארון: משום סכנה. שלא
יקון ידו: משום קלקול סעודה. אף
בצורה קטנה יאף דם וילכלך את
המאכל וימאס את המסובין: ב"א
ק"ש. שהאף מטתך דומה למטה
ארמית: ארמית ממש. על מטה
ארמית: מנשה דרב פפא. שאמרה
לו שצ על המטה והיה צנה מח מוטל
עליה והיתה רואה להעליף עליו ולומר
שצצ עליו והרגו: אבוד צבור ובי.
שנראה כמצרית עלמו שפחת אבי.

וַיֹּאמְרוּ ^אעֲטוּת וּדְבִיבָן ^בשָׁכַל הַמִּשְׁלִים
פְּרִשְׁוֹתָיו עִם הַצִּבּוֹר מֵאַרְבֵּינָן ^גלֹי יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו
רַב בִּיכִי בַר אֲבִי סֶבֶר לֹאשְׁלֹמִינְהוּ לִפְרִשְׁיָתָא
דְּכֹלָא שְׂתָא ^דבְּמַעְלֵי יוֹמָא דְּכַפּוּרִי ^התָּנָא לִיה
חֵיִיא בַר רַב מִדְּפִתִי כְּתִיב ^ווְעֵינֵתָם אֵת
נִפְשֵׁיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב וְכִי בְּתַשְׁעָה
מִתְעַנֵּין וְהָלֹא בְּעֶשְׂרָה מִתְעַנֵּין אֲלֵא לֹמַר דְּלָךְ
כָּל הָאוֹכֵל וְשׁוֹתָה בְּתַשְׁעֵי מַעְלָה עָלָיו הַכְּתוּב
בְּאֵילוֹ מִתְעַנָּה תַשְׁעֵי וְעֶשְׂרִי. סֶבֶר לֹאקְדוּמִינְהוּ
אֲמַר לִיה הֵהוּא סָבָא תִנְיָנָא ^זוּבְלִבְד שְׂרָא יְקָדִים
וְשְׂלֵא יֵאָחַר כְּדָאֲמַר לְהוּ ר' יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוי
לְבָנִיָּה אֲשִׁלְמוֹ פְּרִשְׁוֹתֵיכֶם עִם הַצִּבּוֹר שְׁנִים
מִקְרָא וְאַחַד תִּרְגוּם ^חוְהִזְהִרוּ בּוֹרִידִין כְּרַבִּי

רא"ש ברכות פרק א' סימן ח' ומפרשים שם

ח אָמַר רַב הוּנָא צְרִיחַ דְּרַב יְהוּדָה אָמַר רַבִּי מְנַחֵם אֲרִי אֲמִי [א] אֲרִי (לֹא) לְעוֹלָם יִשְׁלִים אָדָם (מ) פְּרִשְׁוּתִּי עִם הַצִּבּוֹר (מא) [ד] שְׁנִים מִקְרָא וְאַחַד תְּרֻגּוֹם.

[דף ח ע"ב] ואפי' עטרות ודיבון. וכל המשלים פרשיותיו עם הצבור [ה] מאריכין לו ימיו ושנותיו. אפילו עטרות ודיבון פרש"י שאין צו תרגום. ⁶ וקשה דהוה מצי למימר אפילו ראובן ושמעון וכיוצא בהן ונראה דנקט עטרות ודיבון ⁷ לפי שיש ספרים שכתבו בהן תרגום וגם צירושלמי הוא מתורגם. להך פירושא הא דנקט עטרות ודיבון אע"פ שאין צורך כל כך בתרגום. אבל ראובן ושמעון וכיוצא בהם אין צריך לקרות שלש פעמים. מכל מקום נהגו להחמיר כפירש"י. י"מ דה"ה לכל הלועזות לעז שלהן הוי כמו התרגום. כי התרגום הוא בשביל עמי הארץ שאינם יודעים לשון הקודש ואם כן ה"ה לעז למכירין צו. ולא נהירא לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להצין מתוך המקרא ⁸ כדאמר (יב) רב יוסף (מגילה דף ג) אלמלא תרגומא דהאי קרא. (מב) ונראה שהקורא צפי' התורה יוצא צו ידי תרגום כיון שמופוש צו כל מלה ומלה: ישלים פרשיותיו עם הצבור (מג) נראה דכל השבוע מיקרי עם הצבור * הואיל וצמנחתא דשבתא מתחילין לקרות את הפרשה אע"ג דלא מיקרי קמי שבתא [ה] אלא מרביעי ואילין (פסחים דף קו). ⁹ צמדרש יש כזה רבי את צמיו אל תאכלו לחם שבת עד שתגמרו את כל הפרשה. ומיהו אם לא השלים קודם (מד) משלים לאחר אכילה:

מרדכי ברכות סי' י"ח וי"ט

יח^ו יִשְׂרָאֵלִים פְּרִשְׁוֹתָיו [עִם הַצְבֹּר]. נֹרָאָה דְכָל הַשְּׁבֻעַ מִכִּיּוֹן שֶׁהִתְחִיל לִקְרוֹת הַפֶּרֶשָׁה דִּהְיִינוּ מִמִּשְׁנַת מִמְנַתָּה וְאִילָן עַד שֶׁנֶּחֱזַק הִצָּאָה נִקְרָא עִם הַצְבֹּר

אע"ג דלענין גיטין לא מיקרי קמי שבתא עד מרביעי ואילך (פסחים ק"א.) ומנהגה להשלימה בשבת קודם אכילה והכי איתא במדרש (מכילתא פ' פסח) ש"ס ש"ס רבינו הקדוש את בניו שלא יאכלו בשבת עד שיחזרו כל הפרשה: ^{יב} **ב**תב צאור זרוע ראיתי מורי רבי יהודה חסיד ואת מהר"ר אברהם שהיו קורין שנים מקרא וא' תרגום ^{יג} בשעת קריאת התורה משום גדבאותו עיני עסוק וכן נ"ל דמלמדי חינוקות הפרשה יאזו י"ח ובספר מ"ג כתב וז"ל דנתי לפני רצוני שהפירוש מועיל יותר מן התרגום וכן הורו רצוני עכ"ל:

גמרא אין עמידה אלא שחיקה כו' לפיכך נ"ל דטעמו מדאמרינן עלה התם בסוטה ר' זורא אמר רב קסדא מהכא ואזוי כל העם אל הס"ת ש"מ דלדידיה ליכא למליף מועמדו וא"כ פ"י ועמדו עמידה ממש כמו בכל מקום ויותר נכון וקרוצ לשמוע הוא דלא נטערך להוציאו ממשמעו שכל מקום דאף למ"ד אין עמידה אלא שחיקה ה"ק אין עמידה דהכא והא דכתב המדרש בהלכות קטנות דמירושלמי דאמר' ההוא גברא דהוה קרי וסמיך א"ל עמוד מה נחמיה בעמידה ובאימה כו' משמע דוקא לחן יו לא לעמוד ע"כ גם מזה אין להביא ראייה דלא עדיף ההוא ירושל' ממ"ד גמ' דידן דאין עמידה אלא שחיקה ודחין לה מקמיה דר' זורא מהטעם שכתבתי: (ו) אב"ב פ"ד ש"ד. ובעל ה"ג כתב דבדאיכא עשרה דלייתי שרי וכתבו רבינו צפ' הקורא עומד וכתב צ"י בשם מהר"א דלא הוה אלא ד"ת אצל צמלי דעלמא לא אפי' איכא י' דלייתי ועיין עוד בסמוך לקמן: (ח) אב"ב פ"ד פ"ד. כבר פרשתי במ"ט דכלומר כולי עלמא שאין חורחו אומנחו אסור ואפי' להורות כו' וכ"ש ללמוד לעצמו כו' מיהו כתב הר"ר יונה שאם קודם שנפתח ס"ת מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמוע מס"ת אלא לקרוא ותתחיל לקרות מותר לקרות ואפי' לכל אדם דמיון שכבר התחיל במראה ורואו אותו שקבע לקרוא אינו פוסק בצבור ס"ת ע"כ והרואים נמי שפוסק בתורה לא מפני זה יבטלו גם כן משמוע התורה דלא דמי לדקדק ל' לעוסקים בסליחות ותחנונים והוא פוסק בתורה שהוא ענין אחר דתורה לחוד ותפלה לחוד וכתב צ"י דכל מיני התירים הללו אינם ענין לפרשת זורא ופרשת פרה שם מדאורייתא ועיין מה שכתבתי פ' שלשה שאכלו צמ' כ' סעיף נ"ב ובש"ע שלו כתב שהנכון שכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכיון דעמו ולשמעם מפי הקורא ע"כ ואולי שזה היה טעם מהר"ם שכתב הג"מ צמנו שכחור הפרשה צמנה הדיא היה שותק בזמן שש"ס קורא עד בין גברא לגברא ע"כ ומ"מ מי שיראה לדקדק ולכוין דעמו להקורא אף בזה יתבטל ש"ס שיכיון להשלים הפסוק בכל פעם שיחמיל הקורא וגם שמינת הקריאה יתבטלו שלא ידע בכל פעם באיזה מקום שסיים: (צ) פ"ד פ"ד ש"ד. אדם פרשיותיו ב'ו. ואע"פ ששומע כל התורה כולה בכל שבת צבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותו שבת שנים מקרא וא' תרגום ל' הרמזים צפ"ג מה' תפלה ורמ"י כתב שג"ל שאם אדם קורא א' מקרא ואחד תרגום לגדו ואח"כ כשקורין הפרשה צב"ה קורא עם החון הפרשה מלה במלה שפיר דמי אף ממזרי ר"י קארו משמע שאע"פ ששומע מן הש"ס חייב להשלים אותה שנים מקרא וא' תרגום יתר על שמינתו מהש"ס והם דברי הרמזים ואינו יודע מהיכא נפקא עכ"ל ואע"פ

תלמוד בבלי - ענין ותורה - א' ברכות / תלמוד בבלי / עמוד 183
הודפס מאוצר החכמה

שפי' הראב"ן דטעם דשנים מקרא כנגד שצבור הוא לכן נ"ל כמו שכתבתי: ואחד תרגום. היינו פעם שלישית לשון החס' צב"ה ואפי' עטרת כו' ודלא כמו ששמעתי שקורא התרגום צמנא עשי פנמים מקרא ואע"פ שלדברי רמ"י דלעיל קורא התרגום צמנא אף הוא לא אמר אלא שיואל: (בב) גרמא שהקורא בפ' התורה יוצא ב'ו. והסמ"ג כתב שהפי' מועיל יותר מהתרגום ורבים חולקים שהתרגום וזה מפני שניתן צסיו וכתב הב"י שירא שמים יא' את כולם ויקרא התרגום ופירש"י: (מג) גרמא דב"ה השבוע מיקרי עם הצבור. ולכן מלמדי מיוקוים אין לריקים לחזור ולקרות הפרשה בשבת שחרי השלימו בשעה שראויה להשלמה הגה"ה בשם א"י דמסתמא למדו צירוף המקרא ומיירי שלמדו ג"כ התרגום: (בב) ב"ש"ד פ"ד אב"ב. קודם המנחה אצל משם ואילך כיון שמתחילין פ' אחרת עבר זמנה של זאת כ"כ הטור ס"ס רפ"ה והג"מ פ"ג מה' תפלה כתבו בשם הר"ח דנדיעבד יכול להשלים עד רביעי בשבת כדאמר' בהבדלה וכתבו עוד בשם רבינו שמחה דעד שמיני עזרת דהיינו בשמחת תורה שאז משלימין הצבור את התורה אלא שצ"י משלימין בש"ע שאין עושין שני י"ט וא"י משום דרגילים להתחיל בש"ע שלא יוכל להשלים ביום א' בש"ת כ"ש שצריך ודאי שישלים קודם שיחמילו הצבור בסדר בראשית וכתבו עוד שהעושין כן צריכין לחזור שנים מקרא ואחד תרגום לאפוקי ממנה העולם שקורין בש"ע רק פ"א מקרא בלבד: (מה) אב"ב פ"ד פ"ד. ומהר"א

הודפס מאוצר החכמה
הודפס מאוצר החכמה

סימן כג

שאלה: הא דאמרין (ברכות ה, א) לעולם ישלים אדם ומסוף ושבחות של ארבע פרשיות ג"כ אותן הפרשיות פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, שבוסיפין לקרות או לאו. מי מחייב בני להשלים בכל יו"כ פרשיות שקורין שחרית

תשובה: יראה שלא נהגו להשלימיו, ואין בידי טעם וראייה כל כך. ואין לדקדק מפרש"י דפי' ישלים אדם פרשיותיו של כל שבת ושבת, משמע דווקא מה שקורין בכל שבתות השנה, דאיכא למימר אורחא דמילתא נקט, וה"ה מה שקורין ביו"ט, דלאו כי רובלא הוא. אמנם נראה קצת ראייה, מהא דכתב בהגה"ה במימוני' בשם רבינו שמחה ז"ל וז"ל: אע"פ שעיקר מצוה כל פרשה ופרשה עם הצבור אם לא עשה כן ישלים כולם בשמיני עצרת שבו גומרים הצבור ובלבד שלא יקדים ולא יאחר יום אחד מן הצבור, ע"כ. מהכא נראה מדקדב היום שבו גומרים הצבור חומשי תורה בכל שנה, משמע דעיקר חוב דאצרכו רבנן להשלים פרשיות עם הצבור, היינו כדי שכל אחד מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה כמו שעושין הצבור, מש"ה צריך לסיים ממש באותו היום שמסיימין בו הצבור דאע"פ שלא קרא כל השנה עמהן, אחר גמר מצות אזלינן בכוליה דוכתא.

גמר מצות אזלינן בכוליה דוכתא. וכן משמע מלשון

מעדני יום טוב
הלשון דוקא כגון רב שבת דתורמו אומנחו אצל כ"ע לא: [ג] א"ר יוחנן. כבר כתבתי צמ' דלעיל דצמ"ג ור"י"ף ל"ג ליה: [ד] שנים מקרא ואחד תרגום. הטעם מלפני צאנן העור להראב"ן שהוא כנגד שנים הקוראים ואחד התרגום ונ"ל שר"ל שנים הקוראים הקורא והש"ן שכן צריך שיהא אחד עומד על גבי הקורא כדאיכא צירושלמי כתבו רבינו צפ' הקורא עומד ועיין בדברי תמודות: [ה] במדריבין ד' ימי ושבתיו. וכן איתא צפ"צ ס' ג' צפ' שלשה שאכלו סימן י"ז וצפ' הרואה ס' ד' והתם ל"ג כן צרי"ף. ונראה לי לפרש גירסאמי דאיטריץ לומר ימים לוקן שצא צמיים ועוד נראה לי דאריכות ימים וכן נמי קיור ימים יש לפרש על הטובה ועל הרעה: [ו] פ"י שיש ספרים שכתוב בהם תרגום. פי' תרגום אונקלוס וגם צירושלמי פי' בתרגום ירושלמי וכלומר והוא ראה קצת על אותן הספרים שכתוב בהם תרגום אונקלוס ומתורגם צו עטרת ודיעין אצל לשון הטור צסיון רפ"ה לפי שיש ספרים שכתוב בהם תרגום ירושלמי וכ"כ תלמידי הר"י ז"ל שאין לו תרגום אונקלוס אלא תרגום ירושלמי שזהו מכללתא ומלשנא שצריך לומר אותו תרגום שיש לו: [ז] בדאמר רב יוסף. צפ"ג דמגילה דף ג' ואע"ג דלכאורה אינה ראה דהכי איתמר התם תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו כו' תרגום של צביאם יונתן בן עוזיאל אמרו כו' ונודעוה ארץ ישראל כו' מ"ס אדאורייתא דלא אודעוה ואדניציא אודעוה דאורייתא מיפרשא מילתא דנציא איכא מילי דמפרשין ואיכא מילי דמסתמן דכתיב ביום ההוא יגדל המספד וגו' ואמר רב יוסף אלמלא כו' ומהשתא דרב יוסף לא אמר אלא אנציא ולא אדאורייתא ל"ק דלטעמיה מי לא פירש אונקלוס כמה דברים באורייתא אלא הכי קאמר דאורייתא מיפרשן למתנין ומעיין זה משא"כ נציא דמסתמי וצמלי מוצנים כלל עד שתרסו יונתן מפי הנציאים חגי זכריה ומלאכי ורבינו נקט לישנא דרב יוסף דקאמר מלתא רויחא דאלמלא כו' ומניה לדאורייתא שמועיל שאין צריך עיון והתנוונות: [ח] א"א מרביעי ואי"ף. לענין גטין והבדלה צפ' ערבי פסחים דף ק"ו: [ט] במדריש. מכללתא פ' צא: [י] במדריש דברים.

הרמב"ן¹ דטעמא הכי הוא, דכתב וז"ל: דאע"פ שכל אדם שומע כל התורה בכל שנה בצבור חייב לקרותו לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותו שבת. וכיון דטעמא דהשלמה הכי הוא, נראה דלא אצרכו רבנן אלא שישלים פרשיות של כל התורה רק פעם אחד בשנה, וא"כ לא צריכין להשלים פרשיות של יו"ט ושל ארבע פרשיות ומוספין אחרים דהשלימו כל אחת בשבתו. אמנם נראים הדברים דלפי פירוש רבינו חננאל דפליג על רבינו שמחה, כדאיכא בהגה"ה התם לראש מפרש ההיא דרב ביבי בר אבבי בפרשיות דכולה שאת, בהך סברא פליג, דלהיא גירסא ופי' אין טעם השלמה, בשביל שייסיים התורה בכל שנה כדפרש"י, אלא אפשר כדי שיהא רגיל במה שהצבור קורין וא"כ היה צריך להשלים פרשיות של יו"ט ומוספין לפי טעם זה. ומ"מ אפי' אי הכי הוא מתיישב המנהג לדעת אינן גאונים, וקרוצ בעיני שלא נהגו רבותינו להשלים².

ג מאריכין לו ימיו וכו'. אליטריך לומר ימים לזקן שצא צימים, עוד נראה לי דאריכות ימים וקיצור ימים יש לפרש על הטובה ועל הרעה (מעדני מלך דף ה' שם אות ה). אף עמלים ומרי נפש שקלים צחייהם מחוייבים בשנים מקרא ואחד תרגום. ואל יקרא אדם בשנים מקרא ואחד תרגום לקבל פרס אריכות ימים, אלא יקרא לשם מי שאמר ואריכות ימים ממילא צא (ספר חסידים סימן שא), אבל בתוס' ר"ה דף ד' [ע"א ד"ה בשבילן דבישראל מותר שאין תוהא על הראשונות:

ton לאלפים וצריך לקרותה בדקדוקיה ומעמיה הדק היטב, אל השערה לא יחטיא. ורבים מעמי הארץ לא ניסו כאלה לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ולו חכמו ישכילו, כמה היו רצים לקנות בזוי אי הוה מאן דאמר: מאן בעי סם חיי, כל שכן שיש לרדוף אחר מצוה זו, אשר עליה אמרו רז"ל הקדושים אשר מפייהם אנו חיים (ברכות ח, ב): שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו, נמצא שהמתעצל וחדל מקרא אותה - לא חפץ בחיים, והרי הוא כאילו מתחייב בנפשו. הנה כי כן, מי האיש החפץ חיים, לא יעבור מלקרא אותה שבוע בשבוע, לעשות נחת רוח ליוצרנו. כי מתוך השכר, ידוע נדע כמה נחת רוח עושה למעלה, וכמה פועלת למעלה, עד שפרי מעלליו יאכל שכר טוב, אורך ימים ושנות חיים. ואין לנו שכר טוב בעולם כעשות נחת רוח ליוצרנו, זה כל פרי ידיעת שכר מצוה, וזה כל האדם.

רב שך: בכל שבת קוראים את פרשת השבוע ויוצאים ידי חובת קריאת התורה. אמנם צריך להבין שהענין של קריאת התורה אינו פשוט, הרי ההלכה היא לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, מפני שלא די במה שקוראים פעם אחת את הפסוק, אלא צריך לחזור ולקראו, וגם זה לא מספיק אלא צריך להוסיף ולקראו תרגום, כדי להבין בלשון מובנת, כשאומרים "אנכי ה' אלקיך" - שומעים, אך לא די בזה, וצריך לחזור שוב, ולבאר עם תרגום - "מאמע לשון" - (בשפת אם), והמכוון הוא שהדברים יכנסו לאדם, שישמע כל מילה של התורה, ולא רק שיצא ידי חובה, צריך שהתורה תלמד את האדם. ונתעכב על נקודה אחת.

הגר"מ שטרנבוך: אין לזלזל בשנים מקרא ואחד תרגום והיום מזלזלין בחובת שנים מקרא ואחד תרגום, ומפי מרן הגאון דבריסק זצ"ל שמעתי "חז"ל הבטיחו דהקורא שנים מקרא ואחד תרגום כל שבוע מאריכין לו ימיו ושנותיו, והוסיף "והבטחת חז"ל אינו צ"ק אלא מזומן" ומי לא יחוש לדברי חז"ל.

כולן אם שמוע ואמר אמן ילא ידי הכרע . הילכך אם שמוע שנים מקרא וא' תרגום ילא ובלבד שיכין מלה במלה . ולענין החולה רואה אני שהוא פטור לגמרי ולא יא' אלא מאתער שהוא פטור מן הסוכה שהיא מלוא עשה של חורס . וחושב בעיניו השמייעה קשה לו ומש"ה אין מבקרים מחושי העין משני שהדיבור קשה להם וגם השמייעה . אבל אם הוא סומא תליא בפלגתא למ"ד פטור מכל מלוא האמורות בחורס פטור גם מזה ולמ"ד חייב חייב גם בזה . ומ"מ נ"ל דאפי' למ"ד סומא חייב במלוא פטור מחיוב זה דכיון דדברים שבכחז אי אחס רשאי לאומרם ע"פ וזה א"ל בכחז דהא אינו רואה וכן פטרינן ליה מכל מלוא החלויות דרביא אפי' שהם מן החורס כגון לעלות וליראות ועדות וכ"ס דפטור מחיוב זה דהיי מדרבנן בעלמא . ואע"ג דהכא אפשר ע"י שמייעה לא מלינו דבר שיכיר פטור ע"י עאלמו משום דל"א שייך ויתחייב ע"י אחרים . ורביא מהא דרב ששת הוא מהדר אפי' וגרים בשעה שהיו קורין בחורס ואיכא מ"ד משום דר"ש בני נסיר סוה ולא היה חייב בשמייעה החורס ומש"ה מהדר אפי' וגרים ומשום הוי טעמא חייב בחורס שבע"פ לפי שמאחז על פה . וכו' יודע דקיי"ל כמ"ד סומא חייב בכל מלוא האמורות בחורס חוץ ממלוא שמועטו אותם בסדיא ולפיכך מו"א את אחרים ידי חובתן ופירס על שמוע אפילו במלוא של חורס . וכבר הארכתי בתשובה אחרת על ענין סומא חוקק להוליא את הרבים ידי חובתן :

ולענין מי שאינו יודע לקרות קם ליה בדרכה מיניה שהרי הוא עובר על ולמדת אוחס שהוא חייב מן החורס ללמוד חורס ואינו לומד ועד שהוא הולך לשמוע ילך ללמוד . ועוד מה יועיל שמייעה החורס אם הוא אינו מבין מה שהוא שומע דדוקא במקרא מגלה החירו אפי' שאינו מבין מידי דהוה אהשתדלים בני הרמזים אבל בעלמא לא ואלו העולים לקרות בחורס ואינם יודעים הוי ברבא לבעל שז"ר שיועד לקרות עם החזן מלה במלה אפי' דאינו יודע דקדוק הקריאה אבל אם אינו יודע כלל הוי ברבא לבעל ואסור להעלותו . ואע"ג דש"ץ מו"א את שאינו יודע בתפלה שאני הכהן שהוא עונה אמן בסוף כל ברבא ובירכא ואפי' שאין יודע מה אומר אין הדבר תלוי בקריאה אלא בעניינת אמן אבל קריאה החורס הדבר תלוי בקריאה ולפיכך אין הש"ץ מו"א את שאינו יודע לקרות הילכך לנ"ד אם היה (או) סומא או חושש בעיניו או שאינו יודע לקרות פטור מחיוב זה ואם הוא יודע נפטר ע"י שמייעה . והנראה לע"ד כדכתיב :

התחם (תכ) **שאלת** ממני אודיעך דעתי בשכיב מרע שאמר כלע זה לדקס וסלע זה ולקס הספיק להשלים הדבור והשתק [אם] נחפס גם הסלע השני לדקס או לא :

תשובה בפ"ק דגדרים דף ז' מביעא ליה לר"פ אם יש יד לדקס או לא וביד המוכיח קמבעי ליה דאלו שאין מוכיח פשיטא דלא הוי יד ואמרין הכ"ד כגון דאמר סלע זה לדקס והדין ולא אמר נמי-מאי הדין נמי לדקס קאמר א"ד הדין לנפוקתא בעלמא קאמר וסלקא בתיק"ו . ולדעת הרמב"ם ז"ל שפוסק בשם הגאונים בכל אפי' הלכתא הוי ה"כ אמרינן אפי' יש יד לדקס דאין היקף למחזה הפקר מאי וכו' . ובלאו הכי טעמא רוב הפוסקים הסכימו דכיון דאיסורא הוא אזלינן לחומרא ויש יד לדקס ויש יד לפאה . ואע"ג דקיי"ל דכל ספק חומרא חומרא לחובע וקולא לנחבע שאני הכי דלית בהו איסורא . ואע"ג דהוכיח הר"ן ז"ל דספיקא דמזון עניים לא מיקרי ספק איסורא אלא ספיקא דמזונא ולקולא מ"מ אפשר לומר דאע"ג דיש יד לדקס ולפאה משום דאיסורא כינסו היינו לענין שיחול עליהו שם פאה או שם דקס ולא יכנס בו אבל אם באו העניים להוליא ממנו יאמר להם הביאו ראיה דיד דקס כלדקס ועולו והיינו דספק ממון עניים לא מיקרי ספק איסורא לענין להוליא ממנו בע"כ . הילכך יש יד לדקס ולנזיר ולחרימים ולהקדשות ולשנועות לדעת רוב הפוסקים ולקדושין לדעת כ"ע משום חומרת אשת איש וכיון דאיבעיא לא איפשטא נקטינן לחומרא דאיסורא דאורייתא הוא ויש יד לפאה ולדקס מטעמא דכתיבנא . אבל אין יד להפקר ולא לבית הכסא ולא

לריב למנות ז' ימים נקיים משעת שמייעה או לא :
תשובה הדבר ברור דלריב למנות דאי מפני שהיא מעוברת לא גרעה מקטנה שלא הגיעה לראות דלריב להמתין . וחו דכמה מעוברות רואות דם . ואם מפני שכבר היא רגילה בו אדרבא מהאי טעמא חיישין שמה חרפה דם חומוד כיון שהיא מכירה מהרהר בו וקריב הדבר שחרפה דם הילכך חמשה ז' נקיים כשאר נשים שחבטום לינשא וזו אינה לריב לפנים כלל . והנראה לע"ד כדכתיב :

תתמו (תכד) מעשה באלמון ששאל אלמנה ערב שבת וברכו ז' ברכות בסעודה מקלח אמרו כיון שפירין לא אכלו מקרי שבת הוי פנים חדשות ומקלח אמרו כיון שפירין לא אכלו מקרי סעודה ראשונה פנים חדשות :

תשובה שיהיה לא נחטונו להלכה ואלמון נחטף להם בבחור וז"ל הרא"ש ז"ל י"מ סעודה קנייתא כדאמרין בפסחים יומא קמא לא תלשו לי בחלבה דהיינו סעודה קנייתא ומיאו אם לא אכלו עד הלילה מברכין משום דלא גרע מפנים חדשות כיון דאכתי לא אכלו בני החופה ע"כ . ואפשר דמכאן למדו גם אלמון ששאל אלמנה ולא היא דהתם איירי בבחור שיש לו ימים הרבה אלא שביום ראשון מברכין ז' ברכות ובשאר הימים ברכה אחת ולפיכך אם באו פנים חדשות או שנכנס השבת או ששאל סמוך ללילה ולא אכלו עד הלילה מברכין ז' ברכות דאכילת ראשונה הוי בפנים חדשות אבל אלמון ששאל אלמנה שאין לו אלא יום אחד לברכה כיון שסכסכה הלילה עבר זמנו ואין מברכין לו כלל . הא למע זה דומה לבחור ששאל פנים חדשות ביום השמיני או שהיה שבת דלח מברכין כלל כיון שטעור זמנו אף ה"כ כבר עבר זמנו ואין מברכין כלל דאין דומה אחר זמן כחור הזמן :

שוב ראיתי שכתב בן בעל הנתיבות ז"ל בדיא וז"ל יום ראשון לעולם מברכין ז' ברכות כלומר בסעודה ראשונה אחר ברכת המזון ואפי' לא אכלו עד הלילה כחבו המפרשים דכל סעודות יום ראשון מברכין ז' ברכות . ואם היא אלמנה ולא אכלו עד הלילה אין מברכין ע"כ . וכו' יודע שאע"פ שנחלקו בשמחת אלמון ששאל אלמנה דאיכא מ"ד יום ראשון ואיכא מ"ד ג' לברכה לא נחלקו לכ"ע אין יום ג' לברכה הילכך המבצר ביום שני אפילו שיסיה שבת ועדיין לא אכלו דאיכא דרתי לטיבותא הוי ברבא לבעל וסעודת יכפר בעדי . ומיניה נמי מה שנהגו לכל הסתמים שעושין סעודה ליל אל סבו"ע ומכנין כל דרכי הסעודה ומבשלין ואופין ואין אוכלין עד הלילה שהיא ליל שמיני ומברכין אשר ברא שהיא ברבא לבעל שלא תקנו אלא שבעה ומה שטוענין לומר לפי שכל דרכי הסעודה מכניין ביום השביעי אינה טענה כלל שכל הולך אחר זמן הסעודה שהוא זמן הברכה וכיון שהיא בשמיני אין ראוי לבדק כלל והמבצר הוי ברבא לבעל דלא אמרינן מחמת הלולא אלא בהסתמך במעו דלית בה לא ברבא ולא הזכרה אבל ברכת אשר ברא לא תקנו אותה אלא כל שבעה וחו לא . והנראה לע"ד כדכתיב :

תתמו (תכה) שאלת ממני אודיעך דעתי על מה שאמר רז"ל חייב אדם להשלים פרשיותיו עם הצור אם היה סומא או חולה בעיניו ואין יכול לקרות אם הוא מחוייב ללכת אחר שיקרא והוא ישמע וכן אם אינו יודע לקרות אם פטור מחיוב זה . ואם אין לו אוזם אם נפטר בשמייעה שיקרא אחר והוא שומע או לא :

תשובה הדבר ברור דשומע כקורא ומקרא מגילה והקיעה שופר וקריאת החורס בשבת וסעודה חפלה מן החזן כל אלו יוכיחו דשומע כקורא . ולפיכך אם שמוע מלה במלה פשיטא דלא אפילו שיסיה השומע חכם גדול דלא הוי הא דאמר ר' יבוע לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצור עדיף מכל הני דאמרן לעיל דדוקא בק"ש בעינן ושננתם כו' שיתנוס בפיו אבל בשאר דברים לא ואע"פ שאין הש"ץ מו"א את היודע בכל שאר ימות השנה כ"א תפילות ר"ה ויו"ט היינו כדי שלא יסמכו היודעים על ש"ץ לפוטל ולפעמים נמצא שלא כיון במלה אחת ונמצא הולך בלא חפלה אבל מדינא לעולם שומע כקורא והרי כל הברכות

חיי אדם

ט חייב כל אדם להשלים הפרשיות עם הצבור, שנים מקרא ואחד תרגום. ולכתחלה ישלים בערב שבת. ועכ"פ לא יאכל בשבת שחרית עד שישלים. ואם לא השלים, ישלים עד המנחה. ובדיעבד, עד יום ד' בשבת, דיום א' ב' ג' מקרי לאחר שבת. ובדיעבד עכ"פ עד שמחת תורה שאז משלימים הצבור. ואם שמע מש"ץ פעם אחת, נחשב לו לקריאה. אבל אסור לסמוך לכתחלה על זה (רפ"ה):

רפה לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום וכו' י' סעיפים:

א אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום^א ופסוק שאין בו תרגום קוראהו ג' פעמים^ב (ועטרות ודיבון^ג וגו') שיש בו תרגום ירושלמי מכללתא ומלבשתא וגו' צריך לקרות^ד:

ב הקורא שנים מקרא ואחד כך לועז כל מלה ומלה בלשון לע"ז שמבין לא יצא ידי חובתו במקום תרגום לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא^ה אבל הקורא (בפירוש התורה שמפרש כל מלה ומלה יותר מפירושו של התרגום^ו יש אומרים^ז שהוא יותר טוב מהתרגום וכן הקורא) ב' פעמים מקרא^ח (א) ובפעם ג' חוזר ולומד כל הפרשה עם פירוש רש"י שהוא בנוי על יסוד התלמוד^ט הרי זה מועיל יותר

קונטרס אחרון

(א) ובפעם ג' בו' על כרחך צריך לומר כן לפי מה שכתבו הטור והאחרונים דנהגו כפירוש רש"י^א בעטרות ודיבון, אם כן אינו יוצא בפירוש רש"י אלא אם כן קורא ג' פעמים במקרא באותם פסוקים שרש"י אינו מפרש שם מחמת פשיטותם, וכן בכל פסוק יש כמה וכמה תיבות שאין עליהם פירוש רש"י לפי שאינו צריך והאיך סתמו דיוצא בפירוש רש"י, אלא ודאי דמיירי שלומד פעם הג' עם פירוש רש"י דיוצא בו במקום פירוש התרגום במקומות הצריכים פירוש. וכן הבין גם כן רמ"מ^ב שהביא המג"א^ג, דאם לא כן מאי אשמועינן^ד, וכי סלקא דעתך דסגי בפעם אחת מקרא ופעם אחת פירוש רש"י לחוד בלא מקרא וכי עדיף מתרגום, וכל שכן אם הוא טעות סופר וצ"ל ג' פעמים כו', וכן הוא בהדיא ברמ"מ עיין שם, וכן כתב בח"ה ח"ב פט"ו עיין שם:

צא רמ"א שם.	סימן רפה
צב ספר המנהגים לר"א טירנא שם. רמ"א שם. וכ"ה בסידור.	א רמב"ם הל' תפלה פי"ג הכ"ה, ממימרא דרב אמי ברכות ח, סוע"א. טור ושוע"ס א. וראה לקמן ס"ח.
צג מהרי"ל הל' ר"ח סי' ת. מ"א סק"ו.	ב רמב"ם שם. טור.
צד משמעות רמ"א שם. וראה מ"א שם ונו"כ. וראה לקמן סי' תכט ס"ח (במוסגר). ובסידור כתב רק "כשמברכין ר"ח סיון אומרים אותו". וראה ברי השלח סי' פג ס"ק יג. קיצור הלכות מילואים ע' פא"פכ.	ג במדבר לב, ג.
צה מ"א סק"ח. הכוונה לגזירות ד'תתנו (מחה"ש שם. וראה קיצור הלכות במילואים ע' פא"ב בהערות).	ד תוס' שם ד"ה ואפילו. רא"ש שם פ"א סי' ת. טור בשם יש מפרשים.
צו מ"א שם. וראה ברה"ש שם. קיצור הלכות שם.	ה תוס' שם ע"א ד"ה שנים. רא"ש שם. טור ולבוש סוף ס"ב.
צז ראה הגהות ומנהגים לר"א טירנא חרש אייר אות לו. מ"א שם.	ו רא"ש שם.
צח רמ"א שם.	ז סמ"ג עשין יט (קג, ג).
	ח רא"ש שם. סמ"ג שם. וראה מ"מ וציונים.
	ט מ"א סק"ד.
	י טור ושוע"ס ב.
	יא מ"א סק"ג.

ציונים לקונטרס אחרון

א ברכות ח רע"ב.
ב שו"ת מהר"מ מינץ סי' פז בסופו.
ג סק"ד.
ד במ"ש: ומ"מ צריך לקרוא ב' פעמים מקרא.
ה שלחן ערוך הרב <עם ציונים ומקורות> - ב (או"ח ב) / שניאור זלמן בן ברוך מלאדי / ע
ו הודפס מאוצר החכמה

מהתרגום שהוא מפרש יותר^{יב} ויש אומרים^{יג} שהתרגום זכה מפני שניתן בסיני^{יד} כגון יגר שהדותא^{טו} והעיקר כסברא הראשונה^{טז} ומכל מקום כל ירא שמים יש לו לקרות התרגום וגם פירוש רש"י^{יז} ומי שאינו מבין פירוש רש"י יש לו לקרות בפירוש התורה שבלשון לע"ז שמבין^{יח}:

ג יש נוהגין^{יט} לקרות כל פרשה בין פתוחה בין סתומה ב' פעמים ואח"כ התרגום עליה מיד קודם שיקרא פרשה שניה וכן בכל פרשה^כ ויש נוהגין^{כא} לקרות כל פסוק ב' פעמים והתרגום עליו מיד ומנהג זה נכון יותר כי כן היו עושים בזמן שהיו מתרגמין בקריאת התורה בצבור שהיו מתרגמין כל פסוק בפני עצמו^{כב} (אבל מן הדין יכול לקרות שנים מקרא ואחד תרגום בכל ענין שירצה) ופסוק האחרון טוב לכופלו ולחזור ולאמרו כדי לסיים בתורה^{כג} (כי כן בזמן שהיו מתרגמין היו מסיימים במקרא שהיו כופלים פסוק האחרון^{כד}):

ד מי שהוא רגיל בפסקי טעמים^{כה} בעל פה טוב שיקרא שנים מקרא בספר תורה כשר בכל ערב שבת וערב שבת^{כו}:

ה חייב להשלים פרשיותיו עם הצבור שלא יקרא בשבוע זה פרשת שבוע אחר^{כז} אבל מיום ראשון ואילך נקרא עם הצבור שכבר התחילו הצבור פרשה זו בשבת במנחה^{כח}.

ו מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת שחרית^{כט} כי כן צוה רבינו הקדוש את בניו שלא יאכלו שבת שחרית קודם שישלימו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום^ל ואם לא השלים קודם אכילה חייב להשלים אחר אכילה^{לא} עד המנחה^{לב} אבל משם ואילך כיון שהתחילו הצבור פרשה אחרת עבר זמנה של זאת^{לג}.

ז יש אומרים^{לד} שבדיעבד יכול להשלימה עד סוף יום ג' בשבת כמו שיתבאר לענין

יב ט"ז סק"ב.

יג הגהות מיימוניות שם אות ש בשם ר"י וגאונים. הובא בב"י ד"ה ואם. לבוש ס"ב בשם וי"א.

יד ראה מגילה ג, א. רש"י קידושין מט, א ד"ה הרי זה. תוס' שם ד"ה המתרגם. וראה הל' ת"ת לרבינו פ"א קו"א סק"ב.

טו בראשית לא, מז (ובפירוש רש"י שם שהוא תרגומו של גלעד). לבוש ס"ב. וראה מ"מ וציונים.

טז משמעות השו"ע שלא הביא דעה הב'.

יז שו"ע ס"ב. לבוש שם. ט"ז סק"ב. ומנהג חב"ד שקוראים שמו"ת רק עם תרגום אונקלוס, ולומדים בכל יום מימות השבוע חלק מפרשת השבוע עם פירוש רש"י, והיינו ביום א' עד שני, ביום ב' עד שלישי וכו' (ראה ספר השיחות תש"ב ע' 30 וספר המנהגים ע' 19).

יח ט"ז שם.

יט של"ה מסכת שבת פרק גר מצוה (קלא, ב) ד"ה עוד יש. מ"א סק"א. דברי חמודות ברכות פ"א אות מא בשם הרש"ל.

כ אליה זומא ורבה סק"א.

כא דברי חמודות שם. מ"א שם בשם כתבי האר"י. וכ"ה מנהג חב"ד (ספר המנהגים ע' 25).

כב מ"א שם.

כג ראה מ"א שם. אבל ראה רשימות חוברת קנו.

כד ראה מור ריש סי' רפד.

כה ראה ברי השלחן סי' עב סק"א.

כו מ"א שם בשם רדב"ז ח"ג סי' תקכמ. וראה גם ט"ז סק"ב. וכן נהג האר"י ז"ל, ובנוגע לתרגום היה לו תלמיד אחד שהיה קורא לו התרגום והוא היה שומע או אומר אחריו (פע"ח שער הנהגת הלימוד שי"ח פ"ג. שער הכוונות ענין ליל ו). אבל מנהג חב"ד (וגדולי ישראל אחרים) לקרות מתוך חומשים הנדפסים יחד עם התרגום (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ב ע' 167. וראה לקו"ש חב"ד ע' 214 הערה 59).

כז ברכות ת, ב.

כח תוס' שם ד"ה ישרים. רא"ש שם פ"א סי' ח. טור ושו"ע ס"ג.

כט תוס' ורא"ש שם. טור ושו"ע ס"ד. וראה ספר השיחות תש"ב ע' 72 שערף להשלימה לפני תפילת שחרית.

ל תוס' ורא"ש שם בשם המדרש. ובשבלי הלקט סוס"ע, ובס' תניא סי' ט"ז, ובב"י ד"ה מצוה, שהוא במכילתא פ' בא. ולפנינו במכילתא ליתא.

לא תוס' שם. רא"ש שם. טור ושו"ע שם.

לב טור ושו"ע שם.

לג טור. הגהות הר"ף לתשבץ קטן סי' קפד. לבוש ס"ד.

לד הגהות מיימוניות הל' תפלה פ"ג אות ש בשב מחר"מ.

שלחן ערוך הרב <עם ציונים ומקורות> - ב (או"ח ב) / שניאור זלמן בן ברוך מלאדי / ע הודפס מאוצר החכמה

הבדלה בסימן רצ"ט^ל ויש אומרים^{לז} שבדיעבד יכול ג"כ להשלימה עד שמחת תורה שאז משלימין כל הצבור את כל התורה^{לז} וטוב לחוש לדבריהם שמי שעבר ולא השלים בזמנה ישלים עד סוף יום ג' ואם לא השלים יש לו להשלים עד שמחת תורה שנים מקרא ואחד תרגום^{לח} ולא כאותן שאומרים מקרא לכד^{לט}:

ן יש נוהגין^מ מטעם הידוע להם לגמור כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ערב שבת אחר חצות ויש נוהגין^{מא} לגמור כולה ערב שבת שחרית אחר התפלה ושלא להפסיק כלל באמצע שנים מקרא ואחד תרגום אפילו ברכור^{מב} ואם אין לו תרגום יקרא מקרא ב' פעמים ואח"כ כשיהיה לו תרגום יקראנו^{מג} אבל מן הדין אין צריך לקרות כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום בפעם אחת אלא אפילו פרשה אחת היום מקרא לכד ופרשה אחרת למחר וכן כל ימי השבוע ואח"כ מקרא על הסדר^{מד}:

ז לפיכך מלמדי תינוקות שגמרו הפרשה עם התינוקות^{מה} פעם אחת אינם צריכין לחזור ולקרותה ב' פעמים אלא יקראו פעם אחת והתרגום במה דברים אמורים כשלמדו עם התינוקות פירוש המלות בלבד אבל אם למדו פירוש המקרא יצאו ידי תרגום גם כן^{מו} ועל דרך שנתבאר למעלה^{מי} ואינם צריכים אלא לחזור ולקרות המקרא פעם אחת אם לא קראו עם התינוקות ב' פעמים^{מז}:

ח יש מתירים^{מט} לקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה כמ"ש בסי' קמ"ו^נ ויש אומרים^{נא} שיוצא ידי חובתו בשמיעת הקריאה מהש"ץ אם שמע כל הפרשה בבירור ודי שיקרא עוד פעם אחת עם תרגום אלא שלכתחלה אין לסמוך על השמיעה^{נב} מטעם שנתבאר בסימן נ"ט^{נג} אבל יש אומרים^{נד} שאינו יוצא כלל בשמיעת הש"ץ שמלבד שמיעה זו חייב לקרות שנים מקרא ואחד תרגום כמו שנתבאר למעלה^{נה} ובשעת הדחק יש לסמוך על סברא הראשונה^{נו}:

ט אין צריך לקרות פרשת יו"ט לעצמו בערב יו"ט שהרי כבר קרא או יקרא פרשה זו בשבתה^{נז} ומכל מקום בערב שמחת תורה יקרא פרשת וזאת הברכה^{נח} שנים מקרא ואחד תרגום שעכשיו הוא זמנה:

מז סעיף ב.
מח ראה מ"א שם.
מט אור זרוע ח"א הל' ק"ש סי' יא מר"י החסיד וה"ר אברהם. מרדכי שם. שו"ע ס"ה. ולענין לימוד התורה ראה לעיל סי' צ סוף סי' יז.
נ סי' זה בשו"ע ד לא הניע לדינו, וראה שו"ע שם סי' נא ומ"א סק"ה. וראה קיצור הלכות סי' רפה הערה 13.
נא דברי חמודות ברכות פ"א אות למ. מ"א סק"ח.
נב דברי חמודות שם. מ"א סק"ח.
נג ס"ד, ע"ש.
נד לבוש ס"ה, ודברי חמודות שם, ממשמעות הרמב"ם הל' תפלה סוף פ"ג והשו"ע ס"א.
נה סעיף א.
נו כלומר על "ויש אומרים". וראה קיצור הלכות שם הערה 15.
נז תרומת הדשן ח"א סי' כג וח"ב סי' קע. שו"ע ס"ז. מ"א סק"י.
נח מ"א שם בשם הכונות.

לה סעיף ח.
לו הגהות מיימוניות שם בשם רבינו שמחה. שו"ע שם.
לז הגהות מיימוניות שם. רמ"א ס"ד.
לח הגהות מיימוניות שם. כ"י ד"ה אבל. מ"א סק"ז.
לט כ"י שם. מ"א שם.
מ של"ה מס' שבת פ' נר מצוה (קלא, א) ד"ה ומקורם המבילה ופ' תורה אור (קלא, א) ד"ה סוד קריאת. מ"א סק"ה. וכ"ה מנהג חב"ד (ראה לקו"ש חכ"ד ע' 342).
מא ראה שער הכונות ענין ליל ו' מנהג הארז"ל.
מב של"ה פ' תורה אור שם מהרמ"ק. עולת שבת סק"ב. כנסת הגדולה בהגהות הטור. מ"א ס"ק יא.
מג סדר היום. מ"א סק"ד.
מד בקונטרס השלח מניה: ואח"כ תרגום על הכל.
מה אור זרוע ח"א הל' ק"ש סי' יב. הגהות מיימוניות הל' תפלה פ"ג אות ש. מרדכי ברכות רמז יט. שו"ע ס"ז.
מו מ"א סק"ט. וראה מ"מ וציונים.

שלחן ערוך הרב <עם ציונים ומקורות> - ב (או"ח ב) / שניאור זלמן בן ברוך מלאדי / ע הודפס מאוצר החכמה

נט מרדכי סוף הל' מוזה רמז חתקסח. רמ"א ס"ו.
ס תרומת הדשן ח"ב סי' קא. רמ"א שם. וכו' מנהג
חב"ד (ספר המנהגים ע' 25).
סא מ"א ס"ק יב.
סב מ"א שם.
סג ומנהג חב"ד שקורין את שתי הפטרות, וכן כשיש
פרשיות מתוכרות (ספר המנהגים שם).
סד ראה רמ"א סי' תכח ס"ח. ומנהג חב"ד שלא להפטיר
שש אשיר בשבת חתונה.
סה מ"א שם.
סו תרומת הדשן שם.
סז תרומת הדשן שם. רמ"א שם.

י ההפטרות של כל השבתות אין צריך לקרותן לעצמו^ט מן הרין אלא שנהגו לקרותן^ט
כדי שיהא בקי בה ויודעה כי שמא יקראוהו למפטיר בבית הכנסת^{טא} ובד' פרשיות
יש לו לקרות הפטרה של ד' פרשיות^{טב} שמפטירין אותה בבית הכנסת ולא הפטרה של
פרשת השבוע וכן בשבת ראש חודש ומחר חודש ושבת חנוכה^{טג}.

ואם אירע חתונה בשבת במקומות שנוהגים אז להפטיר בבית הכנסת שוש אשיר^{טד} יש
לו ג"כ לקרותה לעצמו ולא הפטרה השבוע כי שמא יקראוהו למחר^{טה} אבל אם אירעו
הרבה חתונות בשבתות זו אחר זו די במה שקרא שוש אשיר בראשונה^{סו} ויש לו
לקרות בשאר השבתות הפטרה השבוע^{סז}:

קיצור שלחן ערוך

יא. חייב כל אדם להשלים פרשיותיו עם הצבור, דהינו שיקרא בכל שבוע פרשת
השבוע שנים מקרא ואחד תרגום. ומיום ראשון יי ואילך חשוב עם הצבור
(שכבר התחילו הצבור פרשה זו בשבת במנחה), אבל המצוה מן המבחר היא לקרותה
בערב שבת יי אחר חצות היום. ויש לקרות כל פרשה^{טו} דהינו פתוחה או סתומה
שתי פעמים ואחר כך התרגום עליה (כן הסכים הגאון מורנו הרב ר' אליהו מוילנא
זצ"ל), ואפלו הפרשה מסימת באמצע פסוק יפסיק שם. ובגמ' יש לומר אחר
התרגום פסוק אחד בתורה כדי לסים בתורה. וטוב שלא יפסיק בשיחה בין
הקריאה. ונוהגין לקרות גם ההפטרה^{טז}. ויש נוהגין עוד לומר אחר כך שיר
השירים. ומי שהוא בדרך ואין לו רק חמש בלי תרגום, יקרא שתי פעמים
מקרא וכשיבא למקום שיהיה לו תרגום יקרא התרגום. גם יש לו לכל ירא
שמים ללמד פרוש רש"י על הסדרה, ואם לאו בר הכי הוא ילמד פרוש אשכנזי
על הסדרה, כגון ספר "צאינה וראינה" וכדומה, שייבין ענין הסדרה.

קיצור שלחן ערוך <שונה הלכות> / גאנצפריד, שלמה בן יוסף / עמוד 256
הודפס מאוצר החכמה

רפ"ה [דין שנים מקרא ואחד תרגום וכו' יג סעיפים]:

והלכות כתב רמז ואלה שמות בני ישראל ראשי תיבות וחייב
אדם לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום וזה חייבים
כל בני^א:

ב ולא נודע לנו טעמו של דבר ובוודאי בשעה שתקן
משה רבינו לקרות בתורה תקן ג"כ תקנה זו שכל
אחד יקרא שנים מקרא ואחד תרגום והלכות כתב כדי
שיהא בקי בתורה ע"ש ואין זה מספיק כמוכן ונראה
דהחייב בתורה השמיעה והלימוד כמו שאומרים בברכת
אהבה לשמוע ללמוד והנה השמיעה היא בשבת מס"ת
כשרה כתובה כדת וכהלכה ולכן ילמוד מקודם בחימש
ויעלה בקודש לשמוע מס"ת ואיתא בסומה י"ז:

א אמרינן בברכות (מ' ז) לעולם ישלים אדם פרשיותיו
עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עמרות
ודיבון שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא
ואחד תרגום מאריכין לו ימיו ושנותיו כלומר שקודם
שיקראו הצבור הפרשה בבהכ"נ יקרא אותו בביתו
בין בשבת עצמו בבוקר בין בכל אותו שבוע אבל
אין לו להקדים לפני שבוע זו ויש בני אדם שנוהגים
לקרא מעט בכל יום ויום מהשבוע ומסיימין בשבת
(תר"י) ולכן אע"פ שכל אדם שומע התורה בכל שבת
בצבור מפי הקורא מ"מ חייב לקרא לעצמו בכל
שבוע פרשת אותה שבוע שנים מקרא ואחד תרגום

ערוך השלחן - ב (או"ח ב) / אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי / עמוד 132
הודפס מאוצר החכמה

סתומה וזה שמצויין בחומשים שלישי רביעי וכו' זה אינו כלום וזכרונות ח': שאלו למול יסלים אדם פרשיותיו עם הזכור דמשמע לכל סדרה נקרא פרשה אינו כן דה"ס פרשיותיו של הסדרה:

ה' אך לפ"ז יש להסתפק כשיש פרשה באמצע פסוק כמו בפנחס ויהי אחרי המנפה ובוישלח ויהי בני יעקב שנים עשר ובדברים מאילת ומעציון גבר מה יעשה אם יעמוד שם ויחזור הפרשה הלא היא באמצע פסוק ומ"מ נראה שיעשה כן ואי משום כל פסוקא דלא פסקיה משה לא פסקינן הא כאן פסקיה משה וכן בעשרת הדברות בלא תרצח וגו' שיש פרשה ע"ש: ויש שכתבו לקרות כל פסוק שני פעמים ואח"כ התרגום והאריו"ל והמעיו"ט ע"ס כד"מ לוח מ"א ובסוף הסדרה יקרא הפסוק גם אחר התרגום כדי לסיים בתורה (מג"א ע"ס) וראה לזה מלשון הגמ' שנים מקרא ואחד תרגום לשון זכר ופרשה היא לשון נקבה ופסוק לשון זכר אך י"ל דאדם קאי דהאדם יאמר שני פעמים מקרא ואחד תרגום ויראה לי דזה תלוי בהטעמים דלמען שכתבנו בסעי' ד' ווראי דאפרשה קאי וכן דלמען שכתבנו בסעי' ב' אבל למען היא שבסוף סעי' ב' ווראי על כל פסוק קאי וע"ס כד"מ:

ז' ויש שקורין כל הסדרה ואח"כ פעם שני ואח"כ התרגום וכן משמע קצת מלשון רש"י בברכות שם ומלשון הגמ' שאומר רב ביבי בר אבבי סבר לאשלימינהו לפרשייתא דכולי שתא במעלי יומא דכפורי וכו' והכוונה היא לכל הסדרות ואח"כ אומר סבר לאקדומינהו ופירש"י לסדר כל הפרשיות בשבת אחת ע"ש הרי שקרא להסדרה פרשה וכן מכואר מדברי אור זרוע הגדול (סי' י"ב) וי"ל סבר לאשלימינהו לפרשייתא דכולי שתא ר"ה גרים לפרשייתא דכלה הן ד' פרשיות שקורין באלול וד' פרשיות שקורין באדר וכו' עכ"ל הרי שקרא להסדרה פרשה ולכן נלע"ד דאין קפידא ויכול לעשות כמו שירצה דלכולם יש פנים בהלכה ואפשר שגם יכול לעשות פעמים כך ופעמים כך ואי ס"ד שיש קפידא לעשות דווקא כך או כך לא הוה שתקי רבותינו הראשונים מלפרשה ויש מי שכתב דאם בקי בטעמים יקרא בס"ת ויטבול אחר הקריאה ויקיץ הצפרנים קודם הקריאה (מג"א ע"ס) וזהו ממדת חסידות ולהקוראים אותה כולה בע"ש ויש מי שכתב שיש איסור להפסיק בדיבור בקריאת שמות ונאח"מ סק"מ ותמיה לומר כן דבלא ברכה מה שיך הפסק במ"ש

כללות ופרשות נאמרו בסני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערבות מואב ע"ש לכן צריך ללמוד ג' פעמים אפילו בפסוק שאין בו תרגום כמו שיתבאר כנגה אלו הג' אך במקום שיש תרגום בחרו בתרגום הפעם השלישי כדי שיבין מה שהוא לומד והתרגום קרוב ללח"ק וניתן בסני כדאמרינן בנדרים (ל"ז): ויקראו בספר תורת אלקים מפורש. מפורש זה תרגום וניתן מסני כמבואר שם אלא ששכחום וחזר אונקלס ויסרו כדאמרינן ריש מגילה ע"ש וזכעין זה ראיתי נא"ז נסמ מ"מ ולא כיאר כראוי ע"ס וי"א כנגד שנים הקורין ואחד המתרגם (וראב"ן):

ג' ויש להסתפק אי בעינן דווקא שנים מקרא מקודם ואח"כ תרגום או שיצא כשקרא מקרא ותרגום ומקרא ומדברי הלבוש מתבאר שכן דעתו שכתב ג"ל שאם אדם קורא אחד מקרא ואחד תרגום לבדו ואח"כ כשקורין הפרשה בבהכ"נ קורא עם החזן מלה במלה הר"ז קיים שמות ע"ש הרי שכתב מפורש דהתרגום יכול להיות באמצע ואף שכתב שם דרבינו הב"י לא ס"ל שיצא בזה והו' משום דס"ל דלא יצא מהש"ץ ע"ש אבל לא מפני שהתרגום באמצע וכבר כתבו הגדולים דגם רבינו הב"י אינו חולק בזה אלא דמיירי דבשמיעה לא יצא אבל אם אומר עם החזן מלה במלה יצא (פרשה ול"ז) ויש מי שאומר דגם בשמיעה יצא (מג"א סק"מ) וכן יש מי שאומר שאם שמע שנים מקרא ואחד תרגום ג"כ יצא אם כיוון לשמוע וס"ת נסמ דל"ז ולענין בעינן דווקא לימוד ולא שמיעה כמ"ש וע' בסעי' י"ג:

ד' יש מי שאומר דהקריאה שמות היא באופן זה לקרא כל פרשה והיינו פתוחה או סתומה ב' פעמים ואח"כ התרגום (מג"א סק"א נסמ רש"ל ושל"ה) ונראה כן מצד הסברא דהא כל פרשה אומר הקב"ה למשה ביחד ובין פרשה לפרשה היה הפסק כדאיתא בת"כ ריש ויקרא מה היו ההפסקות משמשות כדי ליתן ריוח למשה להתבונן בכל פרשה ופרשה והביאו רש"י בחומש ע"ש ואולי דמשמע זה צו לקרות שנים מקרא ואחד תרגום דאיתא במדרש וילקוט ליוז כ"ח כל דבר ודבר שהיה הקב"ה אומר למשה היה אומר שני פעמים בלבו ואח"כ היה אומרה למשה מה טעם או ראה ויספרה חד וכו' ע"ש ועכ"פ הקב"ה אומר למשה כל פרשה בפ"ע ובריש מגילה (ל"ז). אמרו אעבור פרשתא דא ואתנייה ע"ש ופרשה מקרי פתוחה או

ערוך השלח - ב (אוי"ח ב) / אפשטיין, יחיאל מיכל בן אהרן יצחק הלוי / עמוד 133
הודפס מאוצר החכמה

הוא שמות של עבודת כוכבים והייתי אומר שיותר טוב לבלי להזכיר קמ"ל דלא ומהפסוק מרחו נזה עמ"ז ומנ"א וע' כמור וכתרי ולפמ"ש א"ש ודו"ק :

יב כתב הטור שאם למד הפרשה בפירש"י חשוב כמו תרגום שאין כוונת התרגום אלא להבין העניין אבל אם קורא בשאר לעז לא עכ"ל מפני ששאר לעז אינו מעתיק הכוונה כפי שנמסר מסיני אבל התרגום מפרש כמו שניתנה מסיני כמ"ש בסוף סעי' ב' וכן פירש"י מיוסד על פי דרשת רז"ל שהוא האמת הברור כמסיני ורבינו הב"י בסעי' ב' כתב דירא שמ"ס יקרא תרגום וגם פירש"י דהתרגום ניתן מסיני ופירש"י כרי להבין הפרשה בטוב והגדולים הסכימו דדווקא תרגום אינאקלס ואין יוצאין בדבר אחר שהתרגום קדוש וניתן מסיני וכן הוא ע"פ חכמת הקבלה וכך נוהגים כל ישראל וחלילה לשנות מזה ואם אין בידו כעת התרגום יאמר המקרא שני פעמים ולכשישיג התרגום יאמרנו ומנ"א סק"ל ואם אינו מצפה שיבא תרגום לידו נלע"ד שצריך לקרא המקרא ג' פעמים לפי הטעמים שנתבאר :

יג יכול לקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה כן כתב רבינו הב"י בסעי' ה' ופירושו שיכול לומר שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה ואע"פ שאינו אומר בשוה עם הקורא והטעם מבואר במרדכי שם משום שעוסק בעניין הזה ע"ש ויש מי שאומר דגם בשמיעה יצא וכבר כתבנו שאינו כן וז"ל הכנה"ג והע"ט ומלמדי תנוקות שקראו הסדרה בכל השבוע עם התנוקות כמה פעמים יוצאים בזה ידי קריאה ואם קראו עמהם התרגום או פירש"י יוצאים בזה ידי חובת תרגום ג"כ וע' מ"ש בסעי' י"ב וכן כל מי שלמד הסדרה באמצע השבוע שני פעמים א"צ לחזור ולקרות הפרשה בשבת וההפסדת א"צ לקרות ביחיד ומיהו נהגו לקרותה אחר שמות וכן מה שקורין בר"ח ורגלים וימים נוראים א"צ היחיד לקרותם שכבר קראו כל אחד בשבתו ורבינו הרמ"א כתב דבשבת של חתונה יקרא ההפסדה של שבת ולא שוש אש"ש עכ"ל דבימיו היה המנהג לקרא לחתן שוש אש"ש ובימינו לא ידענו ממנהג זה וכל מה שכתב המנ"א בסעי' י"א וי"ב לא ידענו ממנהגים כאלו וגם מ"ש בשם כנה"ג דהקורא שמות יקרא ההפסדה של פרשת השבוע ולא של ד' פרשיות ז"ע :

קודם

כמ"ש התוס' בברכות וי"ד. ד"ה ימים לענין הלל ואי משום שאין להפסיק בלימוד התורה למילי דעלמא דא"כ אין זה שייך לקריאת שמות ומסתמא מפסיק לדבר שצריך ועוד דאותם שקורין פרשה בכל יום הלא מפסיקין הרבה ולכן אין לזה מקום מדינא : ח מה נקרא עם הצבור כתב הטור דכל השבוע מיום ראשון ואילך חשוב עם הצבור כיון שמתחילין הפרשה ביום שבת במנחה וזהו עס הנזכר כלומר כשמתחילין הנזכר ומצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת וכתב נא"י שס לחיישינן שמתוך ריבוי האכילה לא יקרא כלל ואם לא השלים אותה קודם אכילה ישלים אותה אחר אכילה קודם המנחה אבל משם ואילך כיון שמתחילין אחרת עבר זמנה של זאת עכ"ל :

מ ומתבאר מדבריו שאין הידור להשלים קודם קריאת התורה רק קודם אכילה שהרי לזה קרא מצוה מן המובחר וגם מבואר מדבריו שאחר המנחה כבר עבר זמנה מפני שכבר התחילו הצבור באחרת ולא מקרי עם הצבור וגם מבואר מדבריו דכשמשלים בע"ש אין זה מצוה מן המובחר וכ"כ המרדכי פ"ק דברכות דדווקא בשבת בבוקר קודם אכילה ע"ש ווע"ה :

י אבל יש שכתבו דעיקר ההידור הוא בע"ש י"א קודם חצות וי"א אחר חצות וכן היה נוהג האר"י ל"קרא בס"ת בע"ש אחר התפלה וענה"ט וט"ת סק"א ויש אומרים דמצוה מן המובחר לקרא כל יום מעט ובע"ש להשלימה כמו שנדפס בספר חק לישראל וכן י"א מי שלא השלים בשבת ישלים עד ד' בשבת דזה מקרי אחר השבת כדאמרין ספ"ז דגיטין וי"א עוד שיכול להשלים עד סוף השנה עד השלמת התורה בא"י שמ"ע ובח"ל שמחת תורה ואז יקרא כל הסדרות אותן שלא קרא יקרא שמות וכן נראה מדברי רבותינו בעלי הש"ע והאחרונים וכן יש לנהוג :

יא וכבר נתבאר מאמרם ז"ל דבכל דבר צריך תרגום אפילו פסוקי שמות כראובן ושמעון צריך תרגום ולא מפני התרגום שהרי גם בלשון התרגום השמות שוין ללשון המקרא אלא משום דצריך ג' פעמים כפי המעשים שבארנו ובגמ' אמרו אפילו עמדות ודיבון וכו' יש יותר דבאות כמ"ש רבינו בחיי מפני שהתרגום

שמירת שבת כהלכתה שנים מקרא ואחד תרגום

נז. חייב כל אדם להשלים פרשיותיו עם הציבור, דהיינו שיקרא (רי"ד) כל שבוע

באב במוצש"ק, עיין לעיל פכ"ח סעי' עז ובהערות שם. (רי"ד) ועיין בכף החיים סי' רפה ס"ק יג, דמי שבקי בכך, יקרא בטעמי המקרא, עיין קצוה"ש סי' עב בבדה"ש

את פרשת השבוע, שנים מקרא ואחד תרגום (רטו), וירא-שמים ילמד גם פירוש רש"י לפרשה (רטז).

גם העוסק בלימוד תורה כל היום, לא יבטל קריאת פרשיותיו עם הציבור (ריז).

נח. יכול אדם להתחיל בקריאה זו של שנים מקרא ואחד תרגום מיד אחרי תפילת מנחה בשבת, אחרי שקראו בציבור את הפרשה הראשונה של השבוע הבא (ריח), ומצוה מן המוכחר לקרותה בערב-שבת (ריט), או לקרוא כל יום מימות השבוע חלק מן הפרשה ולהשלימה בערב-שבת (רכ).

לא קרא בערב-שבת — מצוה מן המוכחר להשלים את הקריאה לפני סעודת-שבת בשבת בבוקר (רכא), ובדיעבד אין לעכב מחמת זה את סעודת-השבת עד אחרי

ס"ק א. (רטו) ס"י רפה סע' א, ועיין שו"ת יחיה דעת ח"ב ס"י לו, דאף מי שאינו מבין כל כך שפת התרגום, עליו לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ועיין יש"ש קידושין פ"ב ס"י יד, דדוקא תרגום אונקלוס שזכה שניתן מסיני, ע"ש, ועיין בכלבו (הראשון) ה' שבת ס"י לו, כי מן הדין היה לנו לחזור תרגום ירושלמי, לפי שבטוב יותר מפרש העברי יותר מן התרגום שלנו (אונקלוס), אך שאינו מצוי בינינו, ע"ש, ועיין תורת שבת ס"י רפה הערה ב, דעטרות ודיבן המוזכר בגמרא ובשו"ע, שם סע' א, שיש לומר התרגום, ולמה לא מובא שם על שמות בניי, ראובן ושמעון (ועיין ברכות ח ב תוד"ה ואפילו), היינו טעמא משום דבפרשת מטות פל"ב פסוק לד, אין תרגום אונקלוס מוסיף דבר בהביאו שמות אלה, אבל בתרגום יונתן מוסיף שם את שמות הע"ז, וכוונת השו"ע ללמדנו שיש לקרוא תרגום יונתן (ור"ל, כי בפעם הראשונה בפסוק ג, גם תרגום אונקלוס מוסיף, אבל לא בפעם השניה בפסוק לד, ע"ש, ומובנים דברי ההגה של מסורת הש"ס בברכות ח ב, שמביא דיבן ועטרות מסוף פרשת מטות, ולא עטרות ודיבן מתחילת הפרק), וע"ש בתורת שבת במה שמחדש עוד, ועיין במ"ב סוס"ק ג, ועיין ערוה"ש ס"י רפה סע' יא, ועיין כף החיים שם ס"ק יז בשם רבנו בחיי. — ובעצם החיוב של שנים מקרא ואחד תרגום, עיין ערוה"ש ס"י רפה סע' ב, בשם הלבוש, הטעם כדי שיהא בקי בתורה (ולכאורה כן משמע בכף החיים שם בס"ק ד בשם ספר החסידים). וע"ש בערוה"ש, דאין זה מספיק, אלא בשעה שתיקן מרע"ה לקרות בתורה, תיקן ג"כ תקנה זו שכל אחד יקרא שמו"ת, וע"ש עוד סע' ד, עוד טעם נוסף. (רטז) ס"י רפה סע' ב, ע"ש דפירש"י חשוב כמו תרגום, ועיין ביש"ש הנ"ל, שהוא מנופה כסולת נקיה ונתנו לו כתר המלוכה, ע"ש דמי שלא יכול לקיים הכל משום שאין השעה מספקת, יקרא פירש"י שמועיל יותר מן התרגום, ועיין ס"י רפה בשע"ת ס"ק ב, בשם הברכ"י, דלפי מה שכתבו חכמי האמת יש קפידא בתרגום, ולכן אם אין שהות ללמוד שניהם ילמד תרגום, וע"ש בביה"ל ד"ה תרגום, וע"ש בערוה"ש סע' יב, שפירש"י הוא האמת הברור כמסיני. (ריז) בני ציון ס"י רפה ס"ק ו בשם שו"ת הגאונים. (ריח) ס"י רפה סע' ג ובמ"ב ס"ק ז ובשעה"צ ס"ק יב, ומסתבר דהיינו מזמן מנחה גדולה שראוי כבר לקרוא את הפרשה החדשה. ובשמחת-תורה יכול לקרוא פרשת בראשית מיד אחרי קריאת חתן-בראשית, ואם חל בשבת, א"צ להמתין עד זמן תפילת מנחה. (ריט) שם במ"ב ס"ק ח, ועיין קצשו"ע ס"י עב סע' יא, דהיינו אחר חצות, וע"ע ס"י רפה בשע"ת ס"ק א, דהאר"י ז"ל היה הולך תומ"י אחרי תפילת שחרית למקום שיע ספ"ת (ועיין להלן הערה רכט) וקורא שמו"ת, וע"ש בכף החיים ס"ק כד. (רכ) שכ במ"ב ס"ק ח. (רכא) שם סע' ד, וע"ש במ"ב ס"ק ט, בשם המדרש, דצוה רבי לבניו, אל תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו את כל הפרשה. ומשמע במ"ב שם, דכוונתו

שמירת שבת כהלכתה - ב / נויבירט, יהושע ישעיה בן אהרן / עמוד 34
הודפס מאוצר החכמה

חצות היום, אלא ישלים אחרי סעודת-שבת. ואם לא השלים — ישלים בשלושת הימים הראשונים של השבוע הבא (רכב), ויש אומרים שבדיעבד יכול להשלים עד שמחת-תורה (רכג).

החסיר שבוע אחד את קריאת שנים מקרא ואחד תרגום, ישלים במשך השבוע הבא, ויקדים לקרוא את הפרשה שהחסיר (רכד).

נט. לכתחילה יקרא שנים מקרא, פסוק בפסוק (רכה), או פרשה בפרשה, דהיינו פרשה פתוחה או סתומה, ואחר יקרא את תרגומה (רכו). בדיעבד, אף אם קרא את התרגום אחרי קריאת המקרא פעם אחת — יצא ידי חובתו ויחזור ויקרא מקרא פעם שניה (רכז). בשעת הדחק אף מותר לקרוא בלחש עם בעל-הקורא בשעת קריאת-התורה, ויכוין לשמוע את קריאתו מתוך ספר-התורה, ונחשב לו לקריאה אחת של המקרא (רכח). והבקי בקריאה, טוב להדר לקרוא בטעמים מתוך ספר-תורה כשר (רכט).

לסעודת שבת בבוקר, וצע"ק, דהא מובא שם שישלים עם הציבור, וסעודת שחרית היא אחר שהציבור כבר גמרו לקרוא, וע"ש בערוה"ש סע' ט, שאין הידור להשלים קודם קריאת התורה רק קודם אכילה, וע"ש בא"א (בוטשאטש) סע' ד, ועיין קצוה"ש סי' עב בבדה"ש ס"ק ו, דמ"מ מותר לקדש ולאכול אכילה ארעית. (רכב) סי' רפה סע' ד ובמ"ב ס"ק ט. (רכג) שם ובמ"ב ס"ק יב. ומובא בספר שלחן הקריאה פי"א במסגה"ש ס"ק ח, בשם האבודרהם, דהואיל דבזכות מצוה זו של שנים מקרא ואחד תרגום מאריך ימיו, וכמבואר בברכות ח ב, טוב להשלים בעשרת ימי תשובה, ועיין גם בברכות שם, במעשה דרב ביבי בר אביו. (רכד) דעת תורה ח"ד בתשובותיו סי' ק, ועיין קצוה"ש סי' עב בבדה"ש ס"ק ט. — וכן אר"י שיצא לחו"ל וקרא שמו"ת עם הציבור באר"י ובשבת הבאה בחו"ל קורין פרשה שקראו באר"י בשבוע שעבר (כגון בשמיני של פסח ויו"ט שני של שבועות), מסתבר דא"צ לקרות עוד הפעם שמו"ת כיון שכבר קרא פרשה זו באר"י עם הציבור, וכן חו"ל שבא לאר"י בכה"ג, יש לו לקרות באר"י שמו"ת ב' פרשיות, של שבת שעברה ושל שבת זו, קצוה"ש הנ"ל בבדה"ש ס"ק ג, ועיין ספר באר משה סי' רפה. (רכה) סי' רפה במ"ב ס"ק ב, ועיין קצוה"ש סי' עב בבדה"ש ס"ק י, בשם משמרת שלום, דלא יקרא פסוק "שמע ישראל" בזה אחר זה, דאסור לומר פסוק "שמע" ב' פעמים, סי' סא סע' ט, וע"ש בבדה"ש שחולק. (רכו) סי' רפה במ"ב ס"ק ב, ועיין קצשו"ע סי' עב סע' יא, דאפי' הפרשה מסתיימת באמצע פסוק יפסיק שם, וכגון בפרשת וישלח ובפרשת פנחס, ועיין ערוה"ש סי' רפה סע' ה; ודע, דבסוף קריאת התרגום של פרשת השבוע, יקרא פסוק בתורה כדי לסיים בתורה, שם בקצשו"ע, ערוה"ש שם סע' ו, וי"ל דה"ה בקורא כל יום פרשה אחת, דיקרא בסוף פסוק בתורה, כדי לסיים בתורה. (רכז) סי' רפה בשעה"צ ס"ק י בשם הלבוש, וע"ש במ"ב סוס"ק ב וי"ד, ועיין בערוה"ש שם סע' ג. (רכח) שם סע' ה ובמ"ב ס"ק יד (וקצ"ע דמ"ש קריאת התורה מקריאת מגילה, סי' תרצ סע' ד, וע"ש במ"ב ס"ק יג), וע"ש סי' רפה במ"א ס"ק ח, דאם שמע פעם אחת מש"ץ קריאת התורה וקרא פעם אחת דיצא, רק דלכתחילה לא יסמוך על השמיעה, ועיין מנחת שבת סי' עב ס"ק מב, בשם מהר"י וי"ל, דהשומע אינו יוצא יד"ח ואפי' בדיעבד, ושצריך לקרוא מחדש שמו"ת, ולכאורה כן משמע ברמב"ם פי"ג מה' תפילה הכ"ה. (רכט) סי' רפה במ"ב ס"ק ב, ועיין מנחת שבת סי' עב ס"ק מב, דמי שאינו בקי לקרוא בלי נקודות וטעמים,

שמירת שבת כהלכתה - ב / נויבירט, יהושע ישעיה בן אהרן / עמוד 35
הודפס מאוצר החכמה

ס. אין דין זה של שנים מקרא ואחד תרגום נוהג ביו"ט (רל).
 אשה אינה חייבת בשנים מקרא ואחד תרגום (רלא), ומכל מקום טוב שתשמע
 קריאת-התורה בבית-הכנסת (רלב).
 גם אבל כשבעת ימי אבלו קורא שנים מקרא ואחד תרגום, וכפי שמבואר להלן
 פרק סה סעיף יא.
 אחרי קריאת שנים מקרא ואחד תרגום נוהגים לקרוא גם את ההפטרה של פרשת
 השבוע (רלג).
 אמרו חז"ל: כל המשלים פרשיותיו עם הציבור, מאריכין לו ימיו ושנותיו (רלד).

טוב לו לקרוא שמו"ת מתוך חומש משיקרא קריאה משובשת בספ"ת. (רל) סי' רפה
 סע' ז, וע"ש בכף החיים ס"ק לא, דבכל מקום שקוראין מה שכבר קראו בסדר
 הפרשיות, א"צ לחזור ולקרא. (רלא) שו"ת משנה הלכות ח"ו סע' ס, ועיין ערוה"ש
 סי' רפב סע' יא. (רלב) ע"ש בערוה"ש, מ"ב ס"ק יב. (רלג) סי' רפה סע' ו ברמ"א,
 וע"ש במ"ב ס"ק יט בטעם הדבר, כדי שיהא בקי ורגיל בקריאת ההפטרה שמא
 יקראוהו למפטיר, ולפ"ז אם איחר בקריאת שמו"ת עד אחרי שהציבור קרא בתורה, שוב
 לא שייך המנהג לקרוא ההפטרה, וע"ש בבה"ט ס"ק ט ובתורת שבת ס"ק ח, וכן
 במקומות שבעל הקורא קורא ההפטרה מתוך מגילה כשרה, בין לבקי ובין לאינו
 בקי, ג"כ לא שייך טעם זה, ועיין תהל"ד שם ס"ק א, דמשמע דיש טעם אחר
 לקרוא ההפטרה. (רלד) ברכות ח ב. (רלה) סי' רנ במ"ב סוס"ק ב, ע"ש הטעם,

שמירת שבת כהלכתה - ב / נויבירט, יהושע ישעיה בן אהרן / עמוד 36
 הודפס מאוצר החכמה

סימן יז

חיוב קריאת שמו"ת גם לבני תורה

ז' חנוכה תש"ל

למעלת כבוד הרה"ג מוהר"ר יחיאל אברהם זילבר
 והרה"ג מוהר"ר הלל דוד ליטאק שליט"א.

הנה בעניין המצווה שמחוייב כל אחד ואחד לקרוא
 הפרשה בכל שבוע, שנים מקרא ואחד תרגום.
 ורבותינו, אף מהראשונים (ראה טור או"ח סי' רפ"ה וב"י
 ד"ה ואם למד), הוסיפו שצריך ללמוד גם פירוש רש"י שעל
 כל הפרשה, שנתרשל מאד אף אצל הרבה בני תורה.

פשוט וברור כמו שלא נפטר שום אדם מכל מצווה
 דרבנן, בטענה שעוסק בתורה, כן לא נפטרו אף ממצווה
 זו. ואדרבה, אף מי שתורתו אומנתו כרשב"י וחבריו, שהיו
 פטורין מתפילה דרבנן, היו חייבין בקריאת הפרשה שנים
 מקרא ואחד תרגום. דהא גם זה הוא לימוד תורה, ובחיוב
 לימוד תורה הא איכא חיוב ללמוד גם מקרא. ואף שסברי
 התוס' (קדושין ל' ע"א ד"ה לא צריכא, בשם ר"ת) דבלימוד
 תלמוד בבלי יוצא גם ידי מקרא, משום שבלולה גם במקרא,
 ואף להרמב"ם (ה' תלמוד תורה פ"א ה"ב) דלאחר שכבר
 יודע היטב תורה שבכתב, אינו מחוייב ללמוד מקרא בכל
 יום, וכ"ש שאינו צריך להשליש זמנו, מ"מ הא מחוייב גם
 להרמב"ם ללמוד באיזה זמן תורה שבכתב. וא"כ ברור
 שקריאת שמו"ת וודאי הוא ממילא בכלל חיובו מעצם
 תלמוד תורה בכל שבוע. שלימוד זה שייחודו חכמים ללמוד
 בכל שבוע וודאי הוא חייב, ולא יוכל ליפטר בלימוד דבר
 אחר מהתורה, בין בכתב בין בע"פ, לבד המצווה הנוספה
 שחייבו חכמים. וממילא אין פטור מזה אף לאלו שתורתן
 אומנתן, כרשב"י וחבריו. ובפרט לדורנו שאין אנו יכולין
 לומר שאנו בקיין במקרא.

בידידות,

משה פיינשטיין

סימן לג

א

ב"ה, אור ליום ה' פ' בשלח תשמ"ז לפ"ק.
כבוד ידידינו הה"ג ירא ה' רודף תורה ומצוות כש"ת. ר'
אברהם יצחק הופמן שליט"א בעיה"ק ירושלים ת"ו.

אחדשה"ט וש"ת בכבוד.

הנה כבודו קרא ושנה אלי בלוחות שניות ושלישית צענין חיוז
שנים מקרא ואחד תרגום ככל שבוע, וע"פ המבואר
בש"ס פ"ק דברכות ובשו"ע או"ח - ובדאי כמנהג עושה בזה
כי רואים אנו שבני אדם מזלזלין בזה מאד, וחז"ל הצטיחו בזה
אריכת ימים, ואם העיקר קריאת התרגום או מספיק פירש"י,
או אולי עדיפא פירש"י, או שניהם יחדיו, כבר מבואר בים
של שלמה קידושין פ"ג סי' י"ד דבתחילה נטה דרש"י עדיפא,
וכ' שכל המפרשים נתנו כתר מלוכה לפירש"י וכן דעת הסמ"ג
והטור, אלא שר"י ור' עמרם ור' נטרואי כתבו דוקא תרגום
אונקלוס שזכה שניתן בסיני וכתב מהרש"ל דהענין שאמרו
דוקא שנים מקרא ואחד תרגום מזה שיש בזה סוד לחז"ל ע"כ
כל אדם צריך להשתדל לקיים כדבריהם, וכן ישתדל לסיים גם
פירש"י ואולי יגיע גם לסוד ה' ליראיו, ומאד מהרש"ל דמי
שאלו הזמן מספיק יקרא פירש"י דוקא ולא תרגום וכנראה
אין דעת הפוסקים כן, ומן הנסיון דטוב לקרוא כל יום
מימות השבוע פרשה אחת עם תרגום ופירש"י אם אפשר
וכן נהגו הרבה גדולים, ולסיים הפרשה בערש"ק או לכה"פ
לפני סעודת הבוקר ולענין סדר הקריאה אין לנו הכרעה דרוב
העולם קוראין פסוק ב' פעמים ואח"כ תרגום ולא כל פרשה
ופרשה ואח"כ תרגום, אבל גם דרך זה מובחר לכתחילה.

ומאז שמעתי מעדות נאמנה בפי ש"י ביחד עם רבינו
החפץ חיים ז"ע באחד מערי פולין כשנסע עוד
בעצמו למכור את ספריו הק' - שראה איך החפץ חיים מעביר
הסדרה פסוק פסוק ועל כל פסוק תרגום פירש"י, וכן רמב"ן
- ולא הפסיק בדיבור עד שסיים כולי' שבחי' דמרא.

הריני דו"ש בידירות, מצפה לרחמי שמים.

ע"פ חלו - 1 / ואור, שמואל בן יוסף ע"פ חלו / עמוד 70

יקרתו קבלתי ואשיב בקיצור, אשר שאל צענין שמו"ת של
פרשת שמיני שחל שבת חוה"מ ביניהם אם אפשר
לקרא כבר שמו"ת מיום ראשון אחרי פ' נו, פשוטו של דבר
הטור דמומן שקראו במנחה בשבת הפרשה העמידה נקרא
עם הצבור, א"כ אפשר להתחיל מיום א' שמיני למחרת פ' נו,
וליא"א מיד אחרי מנחה דשבת.

שבת חלו - 1 / ואור, שמואל בן יוסף ע"פ חלו / עמוד 70

סימן מז

אשר הניע לפני כ"פ צענין שנים מקרא ואחד תרגום
שאז"ל בצרכות ח' ע"א דלעולם ישלים פרשיותיו עם
הצבור שמו"ת, ומנהג דרבנן היא והרמב"ם פ"ג מתפלה
הכ"ה כ' חייב לקרות לעצמו וכו' שינה לשון הגמ' שלא תאמר
דרך הנהגה טובה היא וכדמשמע פשטות הגמ' לכן כ' לשון

חיוז דחיוז גמור היא, ואם היו כופין עליה כאשר כופין על
שאר מ"ע אפילו דרבנן לכמה שיטות עתוס' כתובות פ"ו
ושאר ראשונים בזה, ובתשובת הרשב"א ח"ד סי' רס"ד כ'
דגם על מ"ע דרבנן כופין וכן דעת הרבה פוסקים ויתכן
דכמו"כ בשמו"ת ועיין בס' שדי חמד ח"ג - ל"ט הביא מס'
לצ חיים ח"צ סי' עק"ד דאם אינו רוצה לעלות לתורה
כופין, ובשו"ע יו"ד סי' רמ"ה לענין ת"ת של אב לבנו
דכופין, ולענין אי נקרא מתן שכרה בלדה דאין כופין, ות"ת
נקרא מתן שכרה בלדה עיי"ש ציו"ד בס' נחלת צבי מצעל
פתחי תשובה, ושמו"ת הוא עקף של ת"ת בגדר חיוז דרבנן
בפ"ע, לכן ספק בידי אם שייך כפיה, מכ"מ חיוז גדול הוא,
וחז"ל קבלו דהנזהר מאריך ימים ובעו"ה התחילו להתרשל
בזה, וכבר ידוע כמה נזהרו בזה אבותינו ורבותינו.

ופשיטא דלריכים להרגיל את הקטנים שהגיעו לחינוך
לזה, כאשר ראיתי מעשה לרוב בחו"ל, והיינו
קריאה בטעם המקרא, ולהקפיד מאד לסיים הפרשה בכל
שבוע עם תרגום וגם חומש ורש"י כמבואר בארחות חיים
להרא"ש ובטור סי' רפ"ה ושאר פוסקים, והוא דרגא גדולה
ליראת ה' טהורה עומדת לעד.

א. בענין כוונת השם ב"ה הנה דעת הטור וש"ע או"ח
סי' ה' דבכל שם יש לכוון אדון הכל והי' הוה
והי' ולכז' פשוט דגם בקריאת שמו"ת יש לכוון כן, וא"כ בכל
שם אלקים מתרגם אונקלוס הוי' ב"ה א"כ לכאורה יש לכוון כן
ומספק"ל לכז' דאולי כיון דזה תרגומו של אלקים ושם הכוונה
חקיק' צעל הכוחות כולם יש לכוון כן הגם שמתרגם הוי'.

דבנה עלם הדבר שמתרגם מאלקים הוי' ב"ה בכל מקום כבר
נשאלתי ע"ז וכנראה דהתרגום רצה להעלות דרגת
הענין כיון ששם העצם הוי' ב"ה, והתרגום בכל מקום מעלה
הענינים לכבוד ה' יותר כמש"כ הרמב"ן, וע"כ מתרגם הוי'
ר"ל בצחינת ה' הוא האלקים ה' אלקינו ה' אחד וא"כ לפי
דעתי צריך לכוון כוונת הוי' אדני- אדון כל אולם היות
שהגרא"א ז"ע הוליא מרבינו יונה בספר היראה דדי רק בנ'
שמות של ק"ש אבל בשאר שמות מספיק כוונת אדון כל בלי
הי' הוה ויהי', נהי דסוגית השו"ע והפוסקים נוטים לכל מקום
אמנם בשמות הבאים בדרך הלימוד אולי כו"ע מודים להגר"א
דדי בכוונת הקריאה לא הכתיבה זה לענ"ד דרך אפשר.

ע"פ חלו - 1 / ואור, שמואל בן יוסף ע"פ חלו / עמוד 70

סימן רסא

שאלה: חובת לימוד שנים מקרא ואחד תרגום.

מת"ח שפירשו היטב ענין התרגום ולא רק לפירוש המילות בלעז אלא ע"פ פירוש התרגום אונקלוס וקדמונים למקרא, ובודאי שלא יקרא תרגום הנכתב ע"י משכילים ר"ל, ובזה דוקא הוא יוצא חובתו.

ועיין היטב ב"מועדים וזמנים" (ח"ו סימן צ"ח) בשם הקדוש האריז"ל, ובמ"א ר"ס רפ"ה, ובכף החיים רפ"ה (ס"ק י"ג) בשם קדושי עליון לקרות שנים מקרא בטעמים, וכן בא"ר ומט"מ, ואם כי נראה שעיקר החיוב בנגינות הוא כשיהדר לקרוא מס"ת דוקא, מ"מ נראה שכיון שנגינות טעמים ניתנו בסיני וכדאיתא בנדרים לז: מצוה מן המוכחר כל שבוע לקרוא בנגינות כנתינתן, (ועיין במה שביארנו בזה במועז"ז ח"ח, (עמוד ק"ו) וכן מבואר בשו"ת חת"ס ח"ו סימן פ"ח, ואף שעיקר החיוב בטעמים הוא בס"ת, מ"מ הלוא הפליגו חז"ל במעלת שנים מקרא ואחד תרגום שכזה זוכה לאריכות ימים וראוי לקיימה בנגינות וכמ"ש.

תשובות והנהגות - א / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 185
הודפס מאוצר החכמה

חיוב שנים מקרא ואחד תרגום הוא חיוב מדרבנן ככל חיובים דרבנן כדאיתא בשו"ע ר"ס רפ"ה, ומה עוד שבגמרא (ברכות ח:) מפורש שכרו שמאריכים לו ימיו ושנותיו, והגר"א זצ"ל הזהיר מאד ע"ז, ומה עוד שהזהיר תלמידיו, לא לקרוא בלי להבין, רק המצוה ללמוד ולהבין דוקא, ולכן לדבריו נכון ללמוד כל יום חלק מהסדרה עם תרגום ורש"י ורמב"ן וכדומה, שהיסוד והעיקר הוא ללמוד תורה שבכתב עם פירושה להבין דוקא, ולא כאותם שקורים תרגום בלי להבין, שעיקר חובת תרגום היינו ללמוד עם פירושי החומש להבין, ותרגום יש להוסיף ולומר אף לאלו שאין מבינים ארמית כיון שנמסר מסיני (עיין בביה"ל ד"ה תרגום).

ולענין קטן אם יש חובת חינוך לזה, לכאורה לא גרע מכל המצוות שיש בהן חובת חינוך כשהקטן בגיל שש או שבע כל חד לפום תורפיה, כמוש"כ במ"ב סי' ע' סק"ו וברס"י רס"ט, [ועי' גם בחק יעקב סי' תמ"ב סקכ"ז], ובב"י סי' קצ"ה ואכמ"ל]. אבל אולי יש להקל כאן שעיקר המצוה הוא לא קריאה בעלמא אלא ללמוד ולהבין כמ"ש, ואם כן הזמן לחנכו לא צ"כ מוקדם אלא כשמבין בעצמו ללמוד הפרשה ולהבין, ומי"ג והלאה לא יפסור עצמו בשום אופן, ובעוה"ר מצוי היום כאלו שמזלזלין במצוה זאת וראוי להעיר להם על כך.

והסכמתי לבעל תשובה אחד כאן שמצותו לקרוא שנים מקרא, ויקרא התרגום אנגלי, כיון שאינו מבין כלל רש"י ותרגום, שאף לפוסקים דהתרגום יש לו מעלה שניתן בסיני (עי' ב"י סי' רפ"ה) מ"מ כ"ז הוא כשמבין התרגום לכה"פ מעט אבל כשאינו מבין כלל מוטב שיקרא פירש"י או תרגום ללשון לעז, רק הזהרתי לקרוא מתרגום מוסמך

תשובות והנהגות - א / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 184
הודפס מאוצר החכמה

סימן תקמד

שאלה: חובת שנים מקרא ואחד תרגום כל שבוע.

מפורש בגמרא וש"ע שחובה לקרות כל שבוע הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, ומה עוד שחז"ל בגמרא שם (ברכות ח:): אמרו שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו, וחייב לקרות שנים מקרא ואחד תרגום חיוב גמור מדרבנן בכל חיוב דרבנן, ולשון חז"ל לעולם ישלים אדם, נראה שבא לרבות מה שמצוי שיש לאדם הרבה מניעות לזה שהוא טרוד וכדו', לזה אמרו "לעולם" שלא לטעון שהוא טרוד או שהוא בן תורה ות"ח רק לעולם ישלים אדם.

ויש להצטער מאד שאצל הרבה בני תורה המצוה רפויה ומבטלין חובה דרבנן, ושמעתי שכבר צווח ע"ז מרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) ששומעים רק קריאת התורה של פרשת השבוע ולא מדקדקין לקיים תקנת חז"ל לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום, וראוי להזהיר על כך ולא לזלזל ח"ו בתקנת רבותינו.

אמנם ציבור פשוטי העם שאינם רגילים בלימוד גמרא בארמית לא מבינים כלל תרגום, וכבר כתב רבינו מנוח (פרק י"ג בתפלה הלכה כ"ה) "דמסתברא עכשיו מבינים לעז יותר מן התרגום, צריכים לקרוא לעז כל פסוק ופסוק" וכן מפורש בר"י מלוניל שאחד תרגום היינו מפני שהעם הבינו אותו, וכ"מ באהל מועד שם, ואף שמבואר בפוסקים דראוי לקרוא דוקא בתרגום אונקלוס דזכה וניתן בסיני, היינו להוסיף על הפירוש גם תרגום, אבל לא בא להקל שסגי בתרגום ולא צריך ללמוד כל שבוע את פירוש החומש כפשוטו, ולכן הודעתי כאן לאנשים המבינים רק אנגלית, שיקראו מקרא פעמיים והתרגום יקראו התרגום האנגלי פסוק בפסוק (ע"פ תרגום מוסמך) ואם יכולים לקרוא גם תרגום אונקלוס וללמוד רש"י מה טוב ומה נעים, אבל העיקר שחייבין לקרוא פעמיים מקרא ואחד ביאורו, ובזה זוכין למלאך מיוחד

להצילו ביום הדין (עיין בשל"ה), וראה בח"כ סי' ר"ד מש"כ בשם הגר"א בזה שזהו מעיקר חיוב שמו"ת להבין הפרשה.

ויש לכל אחד וכ"ש בני תורה לקרוא בנחת ובטעמים ולא במהירות לצאת כפורק עול, ומפורש ב"מגיד מישרים" "אם קורא הפרשה בריהטא, כחותה על גחלים לפרוק עול, וכבר אמרו חז"ל אל תעש תפלתך קבע, וצריך לקרוא הפרשה בנחת ולהרגיש בספקותיה", וכבר פירש רבינו יונה בספר היראה שישלים פרשיותיו עם הציבור ויקרא בנגינותיו כי הקורא בלא זמרה התורה חוגרת עליו שק, ועיין נדרים (לז:): ויקראו בספר תורת האלקים ויבינו במקרא אלו פסקי טעמים, ומצוה מן המובחר לכתחילה לקרוא במתינות ובטעמים ובזה מכתר המצוה לקיימה כהלכתה.

תשובות והנהגות - א / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 374
הודפס מאוצר החכמה

תשובות והנהגות - א / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 373
הודפס מאוצר החכמה

סימן רד

שאלה: קריאת שמו"ת עם טעמים.

בשעה"מ מהקדוש האריז"ל (פרשת ואתחנן) מפורש שקורין שנים מקרא ואחד תרגום עם נגינות וטעמים. ונראה שעיקר דבריו כשקורא מס"ת, שאז יש לקרוא כהלכתה בנגינות וטעמים וכמבואר במ"א ר"ס רפ"ה שאם יודע לקרות בטעמים יעבור הסדרה בס"ת, אבל בלאו הכי לא יקרא בס"ת, שאין להשתמש בס"ת אלא לקרוא בה כהלכתה, אבל כשקורא בחומש אין חיוב מדינא לקרוא בטעמים דוקא, שזהו הלכה רק בקריאה, וכאן אין דין קריאה, רק לימוד הסדרה עם הפירוש אין צריך בזה לקרוא עם טעמים שתיקנו שמו"ת רק ללימוד וכמ"ש.

ומיהו נראה שמ"מ מצוה מן המוכחר לקרוא בטעמים דעדיף טפי והוי כעין קריאה מס"ת, אבל מדינא אין צורך שאין שמו"ת משום הכנה לקריאה, שהרי קורין שמו"ת גם לאחר הקריאה עד האכילה בש"ק וגם לכתחילה, ובפרט אצלנו שהכתב רק ע"י דפוס, לא דמי אפילו לקורא מן הכתב, רק מועיל שאין בזה איסור של קורא בע"פ, ולכן מדינא אין צריך לקרוא בנגינת טעמים. (ובמק"א הבאנו דברים נפלאים מהגר"ח מבריסק זצ"ל בענין נגינות טעמים בקריאת התורה).

ועיין בשעה"מ (מ"ט) שהאריז"ל אמר כל דבר מן המקרא עם הטעמים, ואנו לא נוהגין כן, ונראה הטעם שאצלם לא היה נפוץ עוד הספרים הנדפסים, וגם הדפוס היה אז ע"י אדם וע"י אותיות בולטות והוא ככתיבה ממש, והאחרונים דנו אז

תשובות ונהגות - ב / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 170
הודפס מאוצר החכמה

שיועיל אפילו לגט, ועכ"פ בכה"ג יש קדושה גמורה באותיות והוה כעין ס"ת ואז קראו בטעמים, אבל בדפוסים שלנו שהכל נעשה במכונות או צילומים אין בזה קדושה גמורה, ולכן אנו קורין גם בלי נגינת טעמים דלא דמי כלל לס"ת.

וע"פ סוד יש סגולה נפלאה לקרוא פרשת קטורת כל יום מכתב אשורית על קלף, ובוה באמת נראה שראוי לקרוא בנגינות וטעמים, שאם נכתב בקדושה מצוה לקרוא בנגינות וטעמים וכמ"ש. (עיין ב"מעבר יבק" שפירש לקרוא קטורת בנגינות טעמים).

ומיהו לענין מצות שמו"ת נראה שאין חיוב לאמרו בנגינות וטעמים אף שהם הלמ"מ, ועיין בפמ"ג בא"א רפ"ה ס"ק ט' שאין צריך בשמו"ת נגינות טעמים, ואף שנראה מביאור הגר"א ר"ס קמ"ב שלנגינות הטעמים מחזירים בקריאת התורה, (עיין מועדים וזמנים ח"ו סימן צ"ח), מ"מ למצות שמו"ת אינה אלא מצוה מן המוכחר והידור מצוה בלבד לקרוא מכתב כעין ס"ת, אבל מעיקר המצוה יוצאין כשקורין אף מחומש שלנו שאינו בכתב כנתינתה מסיני רק התיבות, ולזה גם לענין נגינות וטעמים אינו חיוב, ותרגום דהלמ"מ שתיקנו נשאר גם לדידן, אבל בטעמים אינו מעיקר התיקון אין חיוב מדינא לדידן שאין קורין מס"ת וכמ"ש, אבל יש בזה הידור ומצוה מן המוכחר וכ"מ בספר היראה לרבינו יונה שכתב וז"ל וישלים פרשיותיו עם הציבור וכו' וזהמקרא יקרא בנגינותיו".

ובהסכמה לספר "חומש מבואר" נסתפקתי אם לומד רש"י לשם שנים מקרא ואחד תרגום, כדאי' בסי' רפ"ה ס"ב דירא שמים יקרא גם רש"י ובפרט כשקורא רש"י במקום תרגום, אם מספיק במחשבה אף שאינו קורא בפה, או התקנה לומר בפה שתורה בכתב דינה בפה, ותיקנו גם התרגום או רש"י כן, וזה נראה מחודש שצריך לשנן בפיו כל רש"י דוקא, שאינו רק בגדר לימוד אלא חובה מיוחדת בשמו"ת, וצ"ב, ע"ש.

הערות והוספות: ב / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 170
הודפס מאוצר החכמה

סימן צח

שאלה: שנים מקרא ואחד תרגום ומצות

תרגום

שנים מקרא ואחד תרגום חיוב גמור הוא על כל אחד לקרוא בעצמו כל שבוע עם הציבור.

ונראה פשוט שעיקר התקנה היא לקרוא ג' פעמים ושוב שומע פעם רביעית בקריאת התורה נמצא קורא הפרשה ד' פעמים, שבוה שגור אצלו וכמ"ש חז"ל בעירובין נד: ע"ש, רק הקילו חז"ל שפעם שלישי יאמר התרגום דהיינו הפירוש ומועיל כמקרא, אבל אם אינו אומר תרגום שאינו מבין, חיובו מדינא לקרוא ג"פ מקרא, וגם לשמוע קרה"ת עם הציבור כדי לשנות ד"פ כדין.

יסוד הדבר מבואר ברמב"ם ס"פ י"ג דתפלה (הלכה כ"ה) "אף על פי שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בצבור, חייב לקרות בעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום, ופסוק שאין בו תרגום קוראהו שלש פעמים עד שישלים פרשיותיו עם הציבור" ע"ש, הרי שאם אינו קורא תרגום שמועיל כמקרא צריך ג"פ מקרא, וזהו עיקר החיוב, ג"פ מקרא ועוד פעם מש"ץ להשלים ד"פ, וראוי להזהיר על כך.

והנה איתא במגילה ג. דתרגום ניתן בסיני, ונהגו לתרגם בציבור מימות עזרא, ולכן אם קורא רש"י לחוד לא מועיל אלא כשיש שמה בפסוק פירוש רש"י בכל מילה, אבל בלי זה חיובו מקרא ג"פ וכמבואר ברמב"ם שהבאנו, רק ראוי לקרוא גם תרגום שניתן בסיני ומועיל כמקרא.

ונראה בזה דבר חדש, דהנה פסק הרמב"ם בפרק י"ב דתפלה (הלכה י"א) שלא יתרגם מתוך הכתב אלא על פה, וע"ש בכ"מ שמפורש כן בירושלמי, והטעם נראה כדי לחלק בין מקרא לתרגום, דמקרא הוא כתורה שבכתב ותרגום הוא כתושבע"פ, וע"כ נאמר התרגום בע"פ דוקא להראות שאינו אלא כתורה שבע"פ ולא אלים ככתב, ולפי הרמב"ם י"ל שגם היום שאין איסור לכתוב דברים שבע"פ בכתב, מ"מ לענין תרגום דבעינן לחלק בין תורה שבכתב לבע"פ וכמ"ש קורא התרגום בע"פ דוקא.

ולפי זה נראה שבמצות שנים מקרא ואחד תרגום, יש לדקדק שלא לקרוא התרגום בנגינות טעמי המקרא, דהא נתבאר דבעינן שהתרגום לא יהא אלים כמקרא, ושפיר קורא רק המקרא בנגינות טעמים דמוכח בזה שזהו קריאת מקרא, אבל התרגום יקרא בלא נגינות כמקרא, דאם יקרא שניהם באותו אופן בנגינות הטעמים, אין זה כתקנת חכמינו ז"ל וכמ"ש,

שהרי דקדקו לחלק ביניהם ואשר ע"כ מקרא היו קוראים מספר דוקא, ותרגום בע"פ דוקא, והוא הדין בזמן הזה יש לחלק ביניהם ויקרא המקרא בנגינות טעמים והתרגום בלי הטעמים.

וביותר נראה, כיון שקריאת תרגום כתורה שבעל פה דוקא וצריך לתרגם בעל פה, הלוא בתורה שבע"פ אם אינו מבין לא יצא ידי חובת תלמוד תורה, ויסוד המצוה דשנים מקרא ואחד תרגום הוא בגדר לימוד התורה, וכמו קריאת התורה, ואם אינו מבין חסר בעיקר חפצא דלימוד התורה כשהוא בגדר תורה שבע"פ, ואף שגם התרגום ניתן בסיני מ"מ צריך להבין הדברים, ובלי זה לא נקרא לימוד התורה וחסר בעיקר קיום המצוה דתרגום. ועוד שמימות עזרא קראו בשבת בבית הכנסת גם תרגום כמבואר ברמב"ם (י"ב ה"י) ושפיר יש מצוה לקרוא תרגום, משא"כ בזה"ז שאין מבינים לשון תרגום לכאורה א"צ לאומרו כיון דיסודו מדין תושבע"פ שבלא הבנה אינו מקיים מצותה.

אמנם המפרשים הביאו כיון שניתן בסיני ראוי גם היום לקרוא תרגום וזהו עכ"פ משום שאנו מבינים לשון תרגום, ונשאלתי מבעל תשובה שאינו מבין לשון הקודש או תרגום, ורוצה לקרוא בתרגום אנגלי כדי להבין המקרא, והסכמתי שיקרא ב"פ מקרא דאף שאינו מבין מ"מ מקיימין במקרא מצות לימוד, ואחר כך יקרא התרגום באנגלית דעדיף, מיהו אף שהתרגום אנגלי עדיף מ"מ כיון שהתרגום מדויק שניתן בסיני כשבעים לשון אולי קדוש עכ"פ כעין המקרא, וראוי לא לדלג אמירת תרגום אף באינו מבין כלל, ומהאי טעמא דקדקו הפוסקים שירא שמים יקרא גם תרגום וכמבואר בש"ע א"ח רפ"ה.

לפי המבואר דתרגום ניתן בסיני נכון אני ומסופק, דהנה בגליון הש"ס להגרע"א בשבת נ"ה: מביא רשימה ארוכה של מקומות שלא זכינו להגה"ה מדוקדקת לס"ת, ויש הרבה ספיקות ע"ש, וידוע דעת השאג"א דהיום אין מצות כתיבת ס"ת הואיל ואין אנו בקיאים בחסידות ויתירות, ולכאורה תמהני דא"כ היה ראוי לנו לכתוב ס"ת בתרגום לבד, שמדוקדק לכאורה כמו שניתן בסיני, ובס"ת מועיל בכל לשון וכשר. מיהו אף שס"ת כשר בכל לשון, יש לומר שאין בו קדושת ס"ת, כיון שאין בו פתוחות וסתומות ודקדוקים כמו בס"ת בלשון אשורית כמצותה. והא

סימן צט

שאלה: שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון

בגמרא ברכות ח. אמרין "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון", פירש רש"י שאין לו תרגום. והדבר תמוה שאצלנו יש על פסוק זה תרגום אונקלוס "מכללתא ומלבשתא", ואפילו נימא שלדידהו לא היה תרגום רק כמו בעברי, ע"ש בתוס' דהקשו מאי שנא מראובן ושמעון שאין לו תרגום.

ונראה ליישב הגמרא בפשיטות, דאמנם בפסוק נאמר "עטרות ודיבון", אכן שמות אלו נקראו על שם ע"ז, וכן פירש רש"י להלן בסוף פר' מטות ששינו את שמות הערים שנקראו על שם ע"ז שלהם ע"ש, וגמרא מפורשת היא בתמורה (כח:) שחייבין לשנות שם ע"ז ולקרוא לה שם גנאי, דכתיב "ואבדתם את שמם" וילפינן שצריך לכנות לבית ע"ז בשם גנאי, ולפ"ז נחא דהתרגום שינה שמות ערים אלו לכינויי גנאי. כיון שהיו ע"ז, נמצא דהתרגום אינו תרגום המילה אלא כנוי לגנאי וכמ"ש, ובזה לא דמי לראובן ושמעון דהתם קורא להם התרגום בשמותיהם, משא"כ בזה דהם רק כנוי גנאי, וי"ל דנתחדש בהלמ"מ. שצריך לקרוא בזה התרגום אף שאינו התרגום ממש אלא כינוי, ואולי זו כוונת רש"י שאין לעטרות ודיבון תרגום, דהיינו שאין כאן תרגום המילה כפשוטו אלא רק בכנויים כמ"ש, ונתחדש שמ"מ צריך לקרוא בתרגום, ודו"ק היטב כי לע"ד הדבר נכון בס"ד.

סימן ק

שאלה: מכתב אודות הפסקת חשמל בשבת אם מותר לתקן משום פיקוח נפש

קבלתי היום מכתבו, עם השאלה אודות שנתקלקל האלקטרי בשבת בשכונתם, ויש לפניו תינוק חולה והעת קר מאוד, ומביא עדות רופא שפעוטות עלולים להסתכן מהקור, ושואל אם מותר לו לקרוא להחברה בשבת מחשש פיקוח נפש, וביותר שמא מצוה על כל אחד להזמין בכל הפסקת חשמל, בהנחה שמסתמא יש תינוק בשכונה וממילא הוא פיקוח נפש.

דאיתא במשנה שס"ת כשר בכל לשון, לכאורה יש לומר דהיינו דוקא לענין לקרוא בו ללמוד מתוכו, שמדינא אי לא נכתב כדין אסור לקרות בו, ואהא קתני דבכל לשון כשר לקרוא בו ללמוד מתוכו, אבל לא למצות כתיבה או קריאת התורה שצריך ס"ת בלשון הקודש ובקדושה בפתוחות וסתומות וכדומה כמ"ש, ואשר ע"כ לא מועיל לכתוב הס"ת בלשון תרגום בקדושת ס"ת לצאת בו.

אמנם ראייה ברורה שבכל לשון יוצאין נמי מ"ע דכתיבת ס"ת, דהנה הקשה הר"ן לשיטת הראשונים שס"ת חסר כשר לקריאת התורה, למה לא חילקה המשנה בין ס"ת לתו"מ ששם אות א' מעכבן ואילו ס"ת שחסר כשר, ותירץ שהמשנה שמחלקת בין ס"ת לתו"מ מיירי במצות כתיבה ששם אות א' מעכב, ובזה קאמר שהחילוק בכל לשון ולא מיירי למצות קריאת ס"ת, הרי מפורש שבכל לשון מועיל למצות כתיבה וכ"ש לקריאה, והדר תיקשי לדידן דאין בקיאיין בחסירות ויתירות נכתוב ס"ת של תרגום ויועיל כלשון אחר.

אכן נראה פשוט שגם התרגום שבידינו אינו מוגה כנתינתו בסיני, ועיינו הרואות חילופי גירסאות בהרבה מקומות, וע"כ אין ראוי לסמוך עליו למצות כתיבת ס"ת או קריאת התורה, ושפיר אנו כותבים כספר תורה שלנו שמוגה טפי ונתקבלה בכל ישראל, ואף שיש ספיקות מ"מ אנן עושים כפי קבלתינו וסומכין שזהו המדוקדק, ולכן הוי כדין תורה ממש. (ואולי יש ללמד בזה זכות על אלו שלא נזהרין לקרוא כל שבוע גם התרגום, דמה שבידינו אינו מוגה כבסיני, ועיקר החיוב שניתן בסיני וכמ"ש לעיל, ולא דמי לס"ת שנתקבלה בכל ישראל כפי שבידינו כבסיני, וצ"ב).

ובעיקר דברינו שהמצוה לקרוא מקרא ד"פ, נראה שהמפרשים דנו אי נכון לקרוא בפיו עם הבעל קורא, ולדברינו שיסוד מצות שנים מקרא ואחד תרגום הוא שיקרא ד"פ וכמ"ש, מסברא יש לצדד דאם קורא כששומע ממש או תכ"ד לא נחשב לפעם נוספת, ולכן אם קורא עמו כדי לכוין לכל תיבה ותיבה כששומע וכדעת הפוסקים דסברי כן, מ"מ למצות שנים מקרא ואחד תרגום כדאי לקרוא עוד פעמיים כדי לצאת המצוה כתיקונה לכל הדיעות.

תשובות והנהגות - ג / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 112
הודפס מאוצר החכמה

שאינו דבר שבקדושה ולא צריך עשרה. (ועיי' ברמ"א סי' תרס"ט).

אמנם נראה דהרמב"ם לא משתעי בקריאת התורה אלא בקריאת יחיד בס"ת של בית הכנסת שהוקדש לצורך ציבור בית הכנסת. וס"ת של ציבור לא ניתן ליחידים לקרוא בו דקדוש לקריאה רבתי של ציבור, ואעפ"כ שמונה פסוקים אלו שנשתנו שנכתבו בדמעה אשתני דיינייהו שיכול לקרותם בס"ת של הציבור אף בפחות מעשרה, אבל לצאת ידי חובת קריאה פשוט גם לרמב"ם דצריך עשרה דוקא, ככל קריאת התורה לצאת שצריך עשרה, [וזולת בהתחיל בעשרה ונשתייר רובן דלא פקע שם ציבור מהן, וי"א דמהני גם במקצתן]. (וק"ק לדברינו שהרמב"ם העתיק דין זה עם דיני קריאת התורה ולא בדיני כבוד לס"ת).

ולפי דברינו נמצא דאף שהידור איכא לקרוא מס"ת שנים מקרא היינו דוקא בשל יחיד בביתו, אבל בס"ת דבית הכנסת אין ליחיד לצאת בו חובתו לרמב"ם, דקדושתו חמירא שמיועד לרבים, ואף ששמענו מגדולי עולם זצ"ל שנהגו לקרוא שמו"ת לעצמם מס"ת, י"ל דקראו מס"ת של יחידים שהיה מופקד בבית הכנסת או דלא ס"ל כדברינו בשיטת הרמב"ם.

ואצ"לנו לא נוהגין לקרוא מס"ת שנים מקרא, ואולי הטעם שהקריאה מהס"ת ודאי צריך לקרוא כהלכתה עם נגינות וטעמים ולא כל אחד בקי לקרות בטעמים לעצמו, ולכן לא מהדרין בזה.

ובמק"א דנתי למאי דכתבו הפוסקים דה"א אחד תרגום היינו תרגום אונקלוס או רש"י, והנה לכאורה פשוט דתרגום אונקלוס צריך לקרוא בפיו דוקא ולא מספיק בהרהור, ולפ"ז אולי גם כשלומד רש"י לתרגום הדין כן, שיש להוציא בפה לצאת חובת שנים מקרא ואחד תרגום, ולא מצאתי ד"ז בפוסקים, ויש לחלק שרש"י הוה פירוש ומועיל נמי בעל פה, לא כן התרגום הוא כפשוטו, ובמקום מקרא עומד וצריך בפה כמוהו.

דכבר יצא יד"ח בלילה, מ"מ איכא ביום מצוה קיומית מה"ת, (ולפי זה נראה דגם בר"ה להמצות זכירה לא סגי לומר "תקעו בחודש שופר" דלא הוזכר בזה רק מצות שופר, ויותר טוב לומר גם כן "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדם" שמזכיר קדושתו של יום, ואח"כ יאמר "תקעו בחודש שופר" ובכך זכה שפיר במצוה הקיומית וכמ"ש).

סימן עג

שנים מקרא ואחד תרגום מתוך ס"ת

מבואר בסה"ק דמעלה גדולה איכא לקרוא מס"ת שהאותיות מאירות בקדושתן, ועיין תוס' שבת קטו. (ד"ה לא ניתנו) שלדעת הרב פור"ת כשאנו קורא מס"ת הוה כקורא על פה, ורק מדין עת לעשות לה' הותר לקרות בכל אופן, ולכן העלו המקובלים דאיכא מעלה לקרוא שמו"ת בערב שבת מתוך ס"ת. ולע"ד יש לצדד דהיינו דוקא בס"ת של יחיד, אבל בס"ת של ציבור ניתן לקרות בציבור דוקא שמעולה ברוב עם הדרת מלך ולא ליחיד לקרוא בו. דהוי כהורדה מקדושה החמורה שנתיחד לו.

ובזה נראה לפרש דברי הרמב"ם בפרק י"ג דתפלה (ה"ו) שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותם בבית הכנסת פחות מעשרה. ונקטו המפרשים [עי' ריטב"א ב"ב ט"ו וקי"ס למאירי מאמר ח' ח"א] בפשיטות דהיינו שיוצאין ידי חובת קריאת התורה בפחות מעשרה, ותמהו [עי' שיעורי הגר"ש רוזובסקי ב"ב ט"ו בשם מרן הגר"ז זצ"ל] הא יסוד הך דינא דקריאה"ת בעשרה מבואר במגילה כ"ג דהוא משום דהוי דבר שבקדושה ואינו פחות מעשרה, וא"כ ח' פסוקים נמי דבר שבקדושה הוא. מאי שנא מכל קריאה"ת שצריך עשרה, וכן צ"ע לשונו "מותר לקרוא אותם" דהוה ליה למימר שיוצאין, וכן מה שהוסיף "בבית הכנסת" לא נתבאר, ותו דלפי דבריו "חתן תורה" שמסיימין בו התורה, דידוע למעלה גדולה, לדבריו גרע טפי משאר עלייה,

תשובות והנהגות - ד / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 68
הודפס מאוצר החכמה

סימן עח

יסוד תקנת קריאת שמו"ת

קיבלתי קונטרסו שמבאר בבהירות יסוד חיוב תקנת חז"ל לקרוא שמו"ת, שלדבריו יסודו מהא דנאמר בנביא מלאכי "זכרו תורת משה עבדי", שבנבואה זו הורנו שחובה על כל אחד לידע התורה שבכתב כפי פירושה בתורה שבפ"פ ולעשות מעשים שתהא תורת משה זכורה אצלנו. ולכן תיקנו חז"ל לקרוא מידי שבוע שמו"ת כדי שילמד וידע ויזכור כל התורה, וחזור חלילה, עכ"ד.

ולענ"ד היה נראה דיסוד התקנה דשמו"ת יסודו מתקנת חז"ל דקריאת התורה, שמצות קריה"ת הוא לשמוע הקריאה עם הבנה ושימת הלב, וכמב' ברמב"ם (פ"ב הל' תפילה ה"ט) "שהכל שותקין ושומעין ומשימים ליבם למה שהוא קורא שנא' ואזני כל העם אל ספר התורה הזה", ולכן תיקנו חז"ל קריאת שמו"ת כהכנה לקריה"ת כדי שעיי"ז יבין הקריה"ת. [והיינו דעליו להבין הקריה"ת ששומע, ולכן עליו לקרוא שמו"ת

תשובות והנהגות / 1 / שו"ת נדב, סוף ב' אור / עמוד 183
הדפס מאוצר החכמה

כהכנה לקריה"ת וכנ"ל כדי שיבין בשעת הקריאה, ואם לא הכין קודם הקריאה, עכ"פ בשעה ששומע הקריאה מתעורר להתחיל לידע מהאמור בתורה ואחר הקריאה ישלים שמו"ת (עיין בשו"ע סי' רפ"ה עד מתי יכול להשלים) כדי שיבין לאשורו הקריאה ששמע.

אמנם דברינו א"ש רק לדעת האר"ז"ל שלכתחילה ראוי שיגמור השמו"ת בע"ש (וכן נהג רבינו הגר"א שהיה נוהג בכל יום לקרוא מקצת מהסדרה ומסיים בע"ש), וכן הביא שם במ"ב מהאור"ז ותלמידיו רבינו יונה דלכתחילה מהנכון לגמור קריאת השמו"ת קודם הליכתו לביה"כ בשבת בבוקר. אבל למה שסתם בשו"ע דמצוה מן המוכרח שישלים אותה קודם שיאכל סעודת היום בשבת, א"כ קשה לומר כדברינו שיסודו כדי שיבין הקריה"ת, שהרי אפי' **לכתחילה** יכול להשלים השמו"ת אחר קריה"ת קודם סעודת שבת.

והנה לדבריו שיסוד המצוה משום שנאמר "זכרו תורת משה עבדי" שהורנו בזה שחובה לידע התורה שבכתב עם פירושה ולכן כתבו הראשונים ללמוד פירוש הפרשה עם פירש"י, נמצא חידוש, דאף שמכר' בשו"ע הרב (הל' ת"ת פ"ב סי"ב) שהקורא תורה שבכתב מקיים מצות ת"ת גם אם אינו מבין מה שקורא (ורק בתורה שבפ"פ אין מקיימין מצות ת"ת אא"כ לומד ומבין מה שלומד), מ"מ מדין "זכרו תורת משה עבדי" חובה לידע ולהבין התורה שבכתב.

ולדבריו מב' דיש חיוב מיוחד ללמוד חומש שנאמר זכרו "תורת משה" עבדי, אבל לנ"ך לא נאמר חיוב מיוחד ללמודו. וצ"ב מש"כ השו"ע (יו"ד סי' רמ"ו ס"ד) דהא דאיתא בגמ' (קידושין ל.) לעולם ילמד אדם שליש במקרא היינו כל עשרים וארבעה כתבי הקודש.

תשובות והנהגות / 1 / שו"ת נדב, סוף ב' אור / עמוד 184
הדפס מאוצר החכמה

וצ"ב מנ"ל להשו"ע הא, והרי אין החיוב ללמוד נ"ך שזה לחיוב ללמוד חומש, שעל חומש נאמר חיוב מיוחד ללמודו, מה שלא נאמר על שאר כתבי הקודש, וא"כ דילמא כוונת הגמ' שליש במקרא, היינו דוקא על חומש.

והנה קריאת שמו"ת הוא חיוב גמור מדרבנן, וכלשון הרמב"ם (ס"פ י"ג דתפילה) "חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום". וידוע דברי רבינו הגר"א דכל מקום דכתוב בלשון "חייב" צריך לטרוח ולהתאמץ בכל יכלתו לקיימו עד שיגיע למצב של פיקו"נ. ואמרו חז"ל כל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו, וכבר אמר מרן הגר"ז"ס שכאשר חז"ל מבטיחים שכר, אי"ז מובטח כמו שקיבל השכר בצ"ק, רק זהו ודאי שיתקיים וכמו שקיבל במזומן. ומו"ר הגר"מ שניידער זצ"ל בעת השואה האיומה דרש ליהזר בשתי מצוות שמולזלים בהם ושכרם רב מאוד וזהו סגולה להינצל מכל צרה, והוא לקרוא שמו"ת עם פי' רש"י, וכן ליהזר בחובת מאה ברכות גם בשבת.

ומחביבות המצוה אני משיב לו, אבל מרוב טרדות אני מוכרח לקצר, והי' יעזור שנזכה לראות ישועות ונחמות במהרה בימינו ומתוך נחת.

סימן עט

קידוש היום על הפת

בהשגות הראב"ד (פכ"ט ה"י) כתב דיכול לקדש ביום על הפת. וכן בשו"ע (ס"ס רע"ב) הביא דברי הרא"ש דביום השבת טוב יותר לקדש על חמר מדינה מאשר על הפת שאם יקדש על הפת אין כאן שום שינוי עיי"ש. משמע דמודה השו"ע דביום יכול לקדש על פת

שנים מקרא וא' תרגום

קריאת שמו"ת עד זמן מנחה גדולה בשבת

לז. הא דכתב השו"ע (סי' רפ"ה) דיש להשלים קריאת שמו"ת עד מנחה בשבת, כיון דממנחה ולמעלה מתחילין הציבור לקרוא פרשה הבאה, מסבירא נראה דאף שהוא עצמו עדיין לא התפלל מנחה, מ"מ כיון שהגיע זמן מנחה גדולה ויכולים לקרוא בפרשה הבאה, עבר הזמן לקריאת שמו"ת של הפרשה בבוקר, ולכן יש ליהזר להשלים קודם שיגיע זמן מנחה גדולה.

הטעם דלא מהני שמיעת קריה"ת לפעם אחת בקריאת שמו"ת

לז. במשנ"ב (סי' רפ"ה סק"ג) הביא פלוגתא האחרונים אם צריך לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום מלבד מה ששומע קריה"ת (אם לא שקרא אז בפיו), או דבשמיעת קריה"ת עולה לו לקריאת פ"א מקרא. ולכא' צ"ב טעם הפוסקים דבשמיעת קריה"ת אין עולה לו לקריאת פ"א מקרא, והרי בכל התורה קיי"ל שומע כעונה וא"כ למה שמיעת קריה"ת לא תחשב כאמירה בפיו.

ונראה לבאר דסיבת תקנת חז"ל שתיקנו שמו"ת, היינו משום שצריך ללמוד ד' פעמים שאז זוכר תלמודו וכדאיתא בגמ' עירובין (נד:), ולכן תיקנו שנים מקרא ואחד תרגום, שאז בצירוף קריה"ת לומד המקרא ד' פעמים. ולפ"ז מעיקרא כשתיקנו חובת שמו"ת היתה תקנתם שילמד שמו"ת מלבד שמיעת קריה"ת כדי שבצירוף קריה"ת ילמד המקרא ד' פעמים.

תשובות ונהגות - ז' / שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 123
הודפס מאוצר החכמה

ויסוד לדברינו שאמירת שמו"ת הוא כדי ללמוד ג"פ מקרא, (כדי שבצירוף קריה"ת ילמד ד"פ מקרא), יש לדקדק כן מהרמב"ם בס"פ י"ג דתפילה שפסק "שפסוק שאין בו תרגום קוראהו ג' פעמים", ואם נימא דכל סיבת חיוב אמירת התרגום אינו שילמד המקרא ג"פ אלא ענינו אך ורק כדי שיבין המקרא, א"כ כשאין תרגום לפסוק מה הענין לחזור המקרא עוד הפעם, אלא על כרחך מבואר כאן דסיבת אמירת התרגום הוא גם משום שבאמירת התרגום הרי הוא חוזר על לימוד המקרא פעם ג', ולהכי כשאין תרגום לפסוק, עליו לחזור עוה"פ המקרא כדי להשלים לימוד ג"פ מקרא. ובצירוף קריה"ת ד' פעמים.

איסור הפסקה בקריאת שמו"ת באמצע ענין אף לדבר נחוץ

לח. בשעה"צ (סי' רפ"ה סק"א) כתב דהקורא שמו"ת אסור מדינא להפסיק באמצע ענינא (אף שהוא בין פרשה לפרשה), וכמו שאמרו חז"ל הפוסק מד"ת ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים עכ"ד. ודבריו צ"ב, דמצד האיסור להפסיק באמצע דברי תורה אין ג"מ אם הוא באמצע ענינא או שגמר הענין, אלא כל שבדעתו להמשיך ללמוד בין אם להמשיך באותו ענין או להמשיך ללמוד ענין אחר אסור לו להפסיק לדברי שיחה.

ונראה לבאר דמיירי שצריך להפסיק לדבר בדבר נחוץ שצריך לאומרו עכשיו, ובעלמא ליכא איסורא להפסיק באמצע לימודו לדבר בדברים נחוצים, ורק כשהוא קורא באמצע ענין אסור לו להפסיק אלא ימהר לסיים הענין ואז ידבר. מיהו צ"ב דהשעה"צ הביא לזה מימרת חז"ל דהפוסק מד"ת ועוסק בדברי שיחה מאכילין אותו וכו', "ודברי שיחה" משמע דברים בטלים בעלמא ולא ענין שנחוץ לדבר כעת.

הערת העורך: (הערה: שטרנבוך, משה בן אשר / עמוד 123)

שנים מקרא ואחד תרגום סימן רפ"ה

(1) גמרא ברכות דף ח. בסוף העמוד 'אמר רב הונא ... (ח:) ואחד תרגום'

ותוס' ד"ה שנים, ותוס' ד"ה ואפילו עטרות

יש להשלים הפרשיות של כל שבת שמו"ת (ר"ת שנים מקרא ואחד תרגום), וזוכה עי"ז לאריכות ימים ושנים. ומסיק תוס' לומר שיקרא דוקא תרגום ולא בלשון אחר, ואפילו אם יש רק תרגום ירושלמי ואפילו פסוק שאי"צ כ"כ לתרגום יקרא התרגום, אבל כשאין תרגום כלל רק יקרא הפסוק ב' פעמים, ולפי רש"י גם כשאין תרגום כלל יקרא הפסוק ג' פעמים. ואין להקדים או לאחר אלא יקרא ויגמור כל פרשה עם הציבור.

(2) רא"ש שם פרק א' סימן ח' ודברי חמודות ומעדני יו"ט

הרא"ש הביא שיי"מ שאפשר לקרוא בלשון אחר במקום תרגום, אבל מסיק כתוס' לקרוא תרגום דוקא, אבל כ' שיוצא אם יקרא רש"י במקום תרגום. הסמ"ג כ' שרש"י עדיף, אבל הרבה חולקים כיון שתרגום ניתנה מסיני, וירא שמים יקרא שניהם. וכ' הרא"ש שכל השבוע נחשב עם הציבור, ושציוה רבי לבניו לגמור לפני הסעודה, ואם לא השלים לפני עדין יש להשלים אחרי הסעודה, וי"א עד מנחה, וי"א עד סוף יום שלישי, וי"א עד שמחת תורה.

(3) שו"ת תרומת הדשן חלק א' סימן כ"ג

הסתפק אם חייב לקרוא פרשיות שקורין ביו"ט, ותולה בטעמי המצוה. שלפי ר"ח הטעם הוא כדי שיהא רגיל במה שהציבור קורין, וזה שייך גם בקריאת יו"ט. אבל לפירש"י הוא כדי שיסיים התורה בכל שנה, דהיינו שיקרא כל א' לעצמו כל התורה, ולפי"ז אי"צ לקרוא פרשיות של יו"ט, וכן נהגו.

(4) מרדכי ברכות סי' י"ח וי"ט

ממנחה בשבת ואילך נחשב עם הציבור. וי"א שאפשר לקרוא בשעת קריאת התורה, וראה שכן נהג רבו ועוד גדול. לפי הסמ"ג לקרוא רש"י עדיף מתרגום והביא שכן הורו רבותיו.

(5) טור או"ח סימן רפ"ה כל הסימן, וב"י, ודרכי משה שם

הטור כ' כהרא"ש שכשאין תרגום נהגו לקרוא ג' פעמים כרש"י. וכ' שללמוד רש"י חשוב כמו תרגום כיון שענין תרגום הוא כדי שיבין. ואפשר להתחיל לקרוא מיום א' (וי"א ממנחה, ע' דרכ"מ). ומן המובחר שיגמור קודם הסעודה (וי"א קודם שחרית, ע' דרכ"מ), ואם לא עד מנחה, ומשם ואלך עבר זמנה.

וכ' ב"י שיר"ש יקרא תרגום ורש"י. וכ' שגם לקרוא לפני שבת הוא מן המובחר כדמשמע ברמב"ם, והביא מהגה"מ שדוקא בשבת הוא מובחר (וע' ב"ח), ומסיק שהמדקדקים מתחילים עש"ק וגומרים בשבת. והביא דיעות שאפשר להשלים עד יום ד' וי"א שמח"ת (וטוב להשלים בעשי"ת, דרכ"מ). והביא מחלוקת אם אפשר לקרוא בשעת קריאת התורה ומסיק להקל.

לפי הראב"ן תקנת שמו"ת היה בשביל מי שגר במקום שאין שם קריה"ת, אבל הפוסקים חולקים.

אי"צ לקרוא מה שקורין ביו"ט, ואי"צ לקרוא ההפטרות, ולא הפרשה של מנחה (ב"י), ובפסקי מהרא"י (תרומת הדשן ב' קי"א) כ' שמ"מ נהגו לקרוא ההפטר (דרכ"מ).

(6) שו"ע או"ח סי' רפ"ה כל הסימן, וט"ז, ומג"א, ובה"ט ס"ק א', ושע"ת ס"ק א' וס"ק ו' ס"ק ח'

י"א לקרוא כל פרשה (פי' וס' פתוחה וסתומה) ב' פעמים ואח"כ תרגום שעליה (שלי"ה מהרש"ל), וי"א לקרוא פסוק פסוק ותרגום (דברי חמודות, אריז"ל סדר היום). הרגיל הטעמים יקרא מס"ת. ועפ"י קבלה יקוץ צפרניו לפני שמו"ת ויטבול אחריו. וי"א לקרוא דוקא עש"ק אחר חצות (שלי"ה), וי"ח (והאריז"ל קראה בעש"ק בבוקר, ע' שע"ת). ודוקא כשאנוס עש"ק יקרא בשבת (שעה"כ). וי"א להתחיל עש"ק ויגמור לפני הסעודה (מג"מ). השו"ע פסק שיכול לקרוא בשעת קריה"ת, ומג"א הביא מד"ח שגם ע"י שמיעה משי"ץ יוצא, אבל אינו לכתחילה. וזאת הברכה יקרא בערב שמח"ת (אריז"ל), והיינו הוש"ר בא"י, ובחו"ל י"א שג"כ יקרא בהוש"ר, ואם קראה בשמ"ע לא הפסיד (שע"ת). אע"פ שאין קורין פרשיות של יו"ט (כרש"י ולא כר"ח), מ"מ נהגו לקרוא ההפטר כיון שהעולה קוראו בעצמו, ובשוש אשיש כיון שמצוי או עכ"פ כשמצוי אי"צ (ע' מג"א).

הט"ז החמיר לקרוא מס"ת כשירה פעם א', ופעם שני עם הבעל קורא. ומי שאינו מבין רש"י יקרא בפירוש אחר בלשון ובאופן שמבין. ועפ"י קבלה יש קפידא לקרוא תרגום (שע"ת).

(7) משנה ברורה שם, ושעה"צ, וביה"ל

משי"כ מג"א שיוצא בדיעבד פעם א' ע"י שמיעה מהבעל קורא, יש מחמירין אפילו בדיעבד. ואפשר לעשות פסוק פסוק ותרגום או כל פרשה פתוחה וסתומה ב' פעמים ואח"כ תרגום שעליו או עד מקום שנראה הפסק ענין. לא יקרא בלשון אחר במקום תרגום אבל יוצא ע"י רש"י ואם אינו מבין יקרא פירוש אחר שמפרש עפ"י רש"י וחז"ל. פסוק שאין עליו רש"י יקרא ג' פעמים. וראוי לנהוג לקרוא תרגום ורש"י. יקרא הפסוקים כסדר, ויקרא המקרא ב' פעמים לפני התרגום, ובדיעבד יוצא אם קרא התרגום באמצע, וטוב ויפה שלא יפסיק כלל. ופשוט שיוצא מאחרי מנחה בשבת שעבר. גם לקרוא כל יום מעט הוא מן המובחר. אין לאחר הסעודה אחר חצות, או כשאורחים תאבים לאכול, מחמת שלא גמר שמו"ת. וטוב לקום מוקדם לגמור לפני שחרית. גם לשיטות שיוצא אחר שבת לכו"ע לכתחילה אין לאחר. וי"א שאין לקרוא בשעת קריה"ת רק בין גברא לגברא, אבל מסיק המ"ב שאין להחמיר אם יקרא בלחש וגם ישמע הש"ץ, ולכמה אחרונים זהו לכתחילה, אבל כ' בביה"ל שאינו מן המובחר. ניגון הטעמים אינו מעכב.